

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2020-2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Svobodová

Programy zacházení s odsouzenými

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D. .

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2020-2023

BACHELOR THESIS

Michaela Svobodová

Programs of treatment with convicts

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor: doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D .

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Michaela Svobodová

Poděkování

Mé poděkování věnuji doc. PhDr. Miloslavovi Jůzlovi, Ph.D . za odborné vedení práce, za pomoc a rady při zpracování práce.

Anotace

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá popisem trestu a výkonu trestu odnětí svobody, zacházení s odsouzenými, prizonizací, delikventním chováním, práci s odsouzenými a programy zacházení s odsouzenými a postpenitenciární péči. Praktická část na základě kvantitativního výzkumu metodou dotazníkového šetření odpovídá na cíl práce. Cílem práce je zjistit postoje odsouzených k programům zacházení.

Klíčová slova

Aktivity programů zacházení, delikventní chování, práce s odsouzenými, prizonizace, programy zacházení.

Annotation

In the theoretical part, the bachelor thesis deals with the description of punishment and the execution of imprisonment, treatment of convicts, prizonation, delinquent behaviour, work with convicts and programmes of treatment of convicts and postpenitentiary care. The practical part, based on quantitative research using the questionnaire survey method, responds to the aim of the thesis. The aim of the thesis is to find out the attitudes of convicts towards treatment programmes.

Keywords

Activities of treatment programmes, delinquent behaviour, prizonation, treatment programmes, work with convicts.

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	
1 POJETÍ TRESTU A TRESTÁNÍ.....	9
2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY.....	10
2.1 Výchovní funkce výkonu trestu odnětí svobody.....	13
2.2 Prizonizace.....	15
2.3 Práva a povinnosti odsouzených ve VTOS.....	18
3 PRÁCE S ODSOUZENÝMI.....	19
3.1 Delikventní chování.....	23
4 PROGRAMY ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI.....	27
4.1 SARPO.....	Chyba! Záložka není definována.
4.2 Standardizované programy zacházení.....	35
5 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE.....	39
PRAKTICKÁ ČÁST.....	
6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	42
7 POPIS VYBRANÉ METODY.....	42
8 HYPOTÉZY.....	43
9 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	43
10 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	61
11 NÁVRH NA VYLEPŠENÍ SITUACE.....	62
ZÁVĚR.....	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	65
SEZNAM ZKRATEK.....	67
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	68
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

V mé bakalářské práci na téma programy zacházení s odsouzenými se chci zabývat postojem odsouzených k programům zacházení, jaká je kvalita realizace programů zacházení. Posoudím, zda je nabídka aktivit pro odsouzené dostačující a jestli by se odsouzení vrátili po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody k páčání trestné činnosti. Cílem mé práce je zjistit postoje odsouzených k programům zacházení. Dílčím cílem je posoudit, zda je pro odsouzené nabídka aktivit dostačující.

Ke zvolení tohoto tématu mě inspirovalo moje prostředí, ve kterém žiji a první pozitivní kontakt s tématem vězeňství na střední škole, který ve mně zájem o zacházení s odsouzenými probudil.

Bakalářskou práci rozdělím do jedenácti kapitol. Teoretická část bude od kapitoly jedna po kapitolu pět. V kapitole číslo jedna se budou nacházet základní informace o trestu a trestání, rozeberu teorie o účelu trestu a trestání, účel a funkci trestu. Druhá kapitola bude zaměřena na výkon trestu odnětí svobody, zaměřím se na výchovnou funkci trestu odnětí svobody, prizonizaci a na práva a povinnosti odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Třetí kapitola je věnovaná práci s odsouzenými. Pozornost budu věnovat základním zásadám zacházení s odsouzenými a delikventnímu chování. Nejpodstatnější kapitolou teoretické části bude kapitola číslo čtyři, která se bude věnovat programům zacházení. V této kapitole podrobně rozepíši aktivity programů zacházení, důležité informace sloužící k pochopení programů zacházení, SARPO a standardizované programy zacházení. Pátá kapitola popíše postpenitenciární péči. Praktická část práce začíná kapitolou číslo šest a končí kapitolou číslo jedenáct. Charakteristice výzkumného vzorku (dotazníku) se budu věnovat v kapitole číslo šest. Sedmá kapitola bude popisovat vybranou metodu. Kapitola osmá bude zaměřená na zformulování hypotéz. V kapitole devět vyhodnotím výsledky výzkumu. Dodám grafy k jednotlivým otázkám mého dotazníkového šetření, svůj komentář a odpovědi respondentů.

Na závěr, v kapitole deset, vyhodnotím hypotézy, zda se potvrdily či vyvrátily. V poslední jedenácté kapitole podám návrh na vylepšení situace.

TEORETICKÁ ČÁST

1 POJETÍ TRESTU A TRESTÁNÍ

Každý stát a společenství si utváří způsoby reagování na trestnou činnost pachatele. Trestná činnost ohrožuje systém hodnot a norem ve společnosti i celkové fungování společnosti. Nejdůležitější hodnoty společnosti chráněné státem jsou obsažené v trestním právu, pokud jedinec poruší tyto hodnoty naplňuje skutkovou podstatu trestného činu a právním následkem je trest.¹ Trest je určitá sankce za konkrétní jednání.

V odborné literatuře se dělí nejznámější teorie o účelu trestání na absolutní, relativní a smíšené teorie. Teorie absolutní nespojuje s trestním postihem, ukládáním trestů jiné společenské cíle. Říká, že trest je odplatou za spáchaný trestný čin (má zahrnovat tolik utrpení, kolik bylo napácháno trestným činem).² Teorie relativní spojuje podstatu trestu se společenskými cíli. Relativní teorie obsahuje preventivní činnosti, které souvisí s ukládáním trestů. Účel trestu spočívá v ochraně společnosti před trestnými činy. Relativní teorie říká, že se trestá proto, aby bylo zabráněno páchání zla. Důležitou složkou je i prevence páchání trestného činu.³ Smíšená teorie chce propojit funkci odplaty a funkci účelovou. Říká, že má působit na potenciální pachatele i na pachatele trestného činu pomocí generální prevence.

Hlavním účelem trestu je ochránit společnost před trestnými činy a zabránit pachatelům v konání další trestné činnosti. Při ochraně společnosti se používá ochranná funkce trestu, ta má výchovně působit na pachatele trestných činů. Při zábraně pachatele k pokračování trestné činnosti má pomoc utvoření psychické bariéry, která by ho odradila od dalšího konání trestné činnosti a zároveň by měl pachatel získat respekt

¹ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 24. ISBN 978-80-7380-138-0 .

² ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 25. ISBN 978-80-7380-138-0 .

³ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1.vyd. Praha: Grada, 2020, s. 120. ISBN 978-80-271-0731-5 .

k zákonům.⁴ Trest má i svoje funkce, funkci regulativní, ochrannou, preventivní, represivní a restorativní. Regulativní funkce trestu stanovuje podmínky pro ukládání sankcí, trestů, opatření a vymezuje podmínky trestné odpovědnosti. Ochranná funkce trestu je převládající funkce, spočívá v tom, že trest je krajní právní prostředek ochrany společnosti před trestnými činy, má chránit společnost před pachatelem (například uvězněním pachatele). Podstatou preventivní funkce je výchovné působení na pachatele trestných činů, ale i na potencionální pachatele a odradit je od páchání trestné činnosti. Represivní funkce působí individuálně na pachatele pomocí represivních prostředků.⁵ Restorativní funkce je nejstarší funkce trestu, má ve společnosti obnovit pocit spravedlnosti.⁶

2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody je určena zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a Vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. Hlavním úkolem výkonu trestu odnětí svobody je náprava odsouzeného, zabránění recidivě delikventního chování pomocí programů zacházení a individuálních postupů, ochrana společnosti.⁷

Výkon trestu se vykonává ve věznicích, ty jsou diferenciovány podle vnějšího střežení a bezpečnosti do dvou typů:

a) S ostrahou

Patří sem odsouzení odsouzený za úmyslný trestný čin s trestní sazbou více jak tři roky nebo pokud byli v minulosti odsouzeni za úmyslný trestný čin a nesplňují

⁴ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 27. ISBN 978-80-7380-138-0 .

⁵ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 29. ISBN 978-80-7380-138-0 .

⁶ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1.vyd. Praha: Grada, 2020, s. 119. ISBN 978-80-271-0731-5 .

⁷ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1.vyd. Praha: Grada, 2020, s. 122. ISBN 978-80-271-0731-5 .

podmínky pro umístění do věznice se zvýšenou ostrahou. Obsahuje oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečením.⁸

b) Se zvýšenou ostrahou

Patří sem odsouzení s trestem odnětí svobody na doživotí nebo za odsouzení za zvlášť závažný trestný čin. Jsou neustále pod dohledem, pracují pro chod věznice, nemají povolený volný pohyb po věznici.

Trest odnětí svobody je sankce za usvědčené kriminální jednání. Ve výkonu trestu má být jedinec připravován na život po propuštění. Resocializace vězňů je nejčastěji ovlivněna tím, jestli má jedinec takové zázemí, které se skládá ze dvou základních opor, z rodiny a vztahů a ze zaměstnání a pracovních návyků. Jestliže vězeň má toto zázemí nestabilní nebo žádný, je větší pravděpodobnost, že dojde k recidivitě. Uvěznění znamená pro člověka ztrátu svobody, ztrátu uspokojování primárních potřeb, přijetí nových pravidel, hodnot a norem.⁹

Ve výkonu trestu odnětí svobody dochází k diferenciaci vězňů. Základní dělení je na vnější diferenciaci a vnitřní diferenciaci. Vnější diferenciacie je daná věkem, pohlavím, zda je jedinec prvotrestanec či recidivista a zařazením do typu věznice. Vnitřní diferenciacie se týká zařazením vězňů podle jejich chování, osobností a nebezpečnosti, hranice jsou dané vnější diferenciací.¹⁰

Existují přístupy k vnitřní diferenciaci:

1) Diferenciacie podle právních podmínek

Založená na závažnosti a charakteru trestné činnosti spolu s délkou trestu.

2) Diferenciacie podle osobnosti

Problémem toho přístupu je ohraničení normality osobnosti. Hranice normy je proměnlivá, posuzovaná je podle kritérií závisících na okolnostech. Normalita osobnosti je nejčastěji vyznačována těmito znaky:

⁸ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 122. ISBN 978-80-271-0731-5.

⁹ FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 63-64. ISBN 80-7044-772-9.

¹⁰ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňými*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 25. ISBN 978-80-7372-204-3.

- a) přiměřené vnímání reality
- b) přiměřené poznávání sebe samotného
- c) přiměřené sebevědomí
- d) schopnost ovládat své chování
- e) schopnost budovat a udržovat vztahy¹¹

3) Diferenciace progresivní

Založená na přístupu odsouzeného k plnění povinností a kvality chování. Odsouzení, kteří plní povinnosti a akceptují pozitivní vzorce chování postupují do vyšší kategorie v rámci vnitřní diferenciace. Znak vzorového chování v penitenciárním systému může být racionální jednání.¹²

4) Diferenciace podle nebezpečnosti vězně

Nebezpečnost vězně ke společnosti je vyjádřena délkou trestu, zařazením do typu věznice a možným uložením ochranného opatření po propuštění. Nebezpečnost vězně může být i ve vztahu k personálu, spoluvězňům a k sobě samotnému.

Tlak ve vězení vytvářejí hlavně jedinci s osobností, která se vymyká psychické normě, a hlavně normám vězeňské subkultury. Konfliktními typy jsou převážně jedinci s poruchami chování nebo s poruchami osobnosti. Přeražení takových jedinců vede k opadnutí napětí na oddělení, nižšímu počtu konfliktů, opadnutí autoagresivního a agresivního chování.

Ve skupině odsouzených se lze setkat i se specifickými rolí vězňů:

1) Vůdce

Charakteristické znaky jsou např. nadřazenost, povýšenost, šíření negativních vlivů prizonizace. Ostatní odsouzení jsou často podřízenými, dávají mu část majetku.

2) Délesloužící vězeň

Má svoje postavení díky delšímu pobytu ve výkonu trestu. Je respektovaným jedincem.

¹¹ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňými*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 26. ISBN 978-80-7372-204-3

¹² SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňými*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 27. ISBN 978-80-7372-204-3

3) Řadový vězeň

Charakteristickým znakem tohoto jedince je pevné vymezení práv a povinností ze strany věznice a vůdcem.

4) Pampeliška

Tento jedinec je outsider, slabší jedinec. Bývá obětí různých konfliktů a s vůdcem má otrocký vztah.¹³

2.1 VÝCHOVNÁ FUNKCE TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Trest odnětí svobody má svoji výchovnou funkci, ta monitoruje specifické a individuální výchovné cíle.

- a) specifické výchovné cíle jsou orientovány na – odstranění negativních forem chování, utváření a udržení pozitivních vzorců chování, odstranění záporných návyků
- b) individuální výchovné cíle jsou orientovány na – adaptaci, osvojení návyků a dovedností, přípravu odsouzeného na jeho život po propuštění z výkonu trestu

Individuální cíle jsou stanoveny na míru pro každého odsouzeného s ohledem na osobnost a jedinečnost jedince.¹⁴

Realizace výchovné funkce výkonu trestu se odehrává ve čtyřech etapách:

1) Etapa začínající pedagogicko-psychologické diagnózy

Vstupní vyšetření jedince, které obsahuje anamnestické údaje, psychologické a speciálně-pedagogické vyšetření. Pozornost se ubírá i na poruchy chování a chování, které předcházelo delikventnímu chování (lhaní, záškoláctví, šikana atd.).

2) Etapa pedagogického plánování

Stanovení forem a metod pedagogického působení (např. doplnění základního vzdělání, pracovní nebo zájmové činnosti).

3) Etapa zpracování výchovného působení

Zhodnocení a nastavení nového směru působení na odsouzeného.

¹³ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J .E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 71-72. ISBN 80-7044-772-9 .

¹⁴ ČERNÍNOVÁ, V . *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1 .vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s . 150. ISBN 978-80-7380-138-0 .

4) Etapa zpětné vazby

Vyhodnocení programu zacházení, výsledkem by měla být úspěšná resocializace odsouzeného do společnosti a odklon od páchání trestné činnosti.¹⁵

Výchovná funkce výkonu trestu je ovlivněna limitujícími faktory, které komplikují výchovné působení:

a) Ubytování ve vězení

Odsouzení jsou ubytováni na celách s dalšími odsouzenými, a to může vést k negativním činnostem odsouzených.

b) Typ věznice

Složení vězňů, typ oddělení, délka trestů, vybavení cel apod.

c) Zacházení s odsouzenými ze strany personálu

Tento faktor je definován délkou času přímého kontaktu odsouzeného s odborníkem.

d) Atmosféra ve věznici

e) Vnitřní i vnější bezpečnost věznice

Zabezpečení sebou nese řadu úkonů a opatření, která mohou být pro odsouzené nepříjemná (osobní prohlídky, prohlídky cel, večerka, pohyb jen s dozorem)¹⁶

f) Zaměstnávání odsouzených

Vliv a působení na odsouzené osoby mají tito pracovníci společně s jejich funkcí:

a) Speciální pedagog

Vede zaměstnanecký tým, skládá programy zacházení a je za jejich realizaci odpovědnou osobou.

b) Vychovatel

Veden speciálním pedagogem, účastní se realizaci programu zacházení, snaží se o naplnění resocializace a integrace odsouzených.

c) Pedagog volného času

Realizace volnočasových aktivit, vzdělávacích a výchovných činností odsouzených.

¹⁵ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 150-151. ISBN 978-80-7380-138-0.

¹⁶ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 154-155. ISBN 978-80-7380-138-0.

d) Učitel

Provádí výchovně vzdělávací činnost, která se uskutečňuje ve školských institucích.

e) Sociální pracovník

Provádí pomoc a podporu při řešení sociálních situacích odsouzeného.¹⁷

2.2 PRIZONIZACE

Ve výkonu trestu odnětí svobody dochází mezi odsouzenými k budování vztahů a sociálních interakcích, ty stojí především na vzájemné důvěře a pomoci se zbavit tlaku vězeňského prostředí. Při snesení výkonu trestu se musí jedinec adaptovat na život vězeňské subkultury, to sebou nese přijetí nových norem, pravidel, hodnot a vytrácení vzorců chování užívaných na svobodě. Prizonizace je tedy tato adaptace jedince do vězeňské subkultury a zároveň proměna člověka ve vězně.¹⁸ Ke změně hodnot přispívá sociální role a sociální status odsouzeného.

Přesvědčení a ztotožnění s vězeňskou subkulturou se děje z důvodu:

a) potřeby sounáležitosti – nedostatek pocitu bezpečí, kterou skupina může zajistit

b) potřeba moci – stát se vůdcem skupiny

Prizonizace má dvě složky:

a) institucionalizaci – výsledek adaptace na život ve vězení

b) ideologizaci – přijetí pravidel a ztotožnění se s normami a hodnotami vězeňské subkultury, přijetí vězeňského argotu (toto ztotožnění nastává, pokud jedinec nemá silné vnitřní přesvědčení nebo zázemí).

Institucionalizaci podlehnou téměř všichni vězni, typickým znakem je předstíraná poslušnost. Při procesu institucionalizace dochází k akceptaci vězeňského způsobu života a vytrácí se schopnost adaptace na běžný život po propuštění. Prvotrestanci většinou mají odpor k institucionalizaci. Protestní chování proti institucionalizaci

¹⁷ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 117. ISBN 978-80-271-0731-5.

¹⁸ FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 65-66. ISBN 80-7044-772-9.

představuje problém, prvotrestanec je tedy postihován za nepodřízení se podmínkám a spoluvězni často šikanováni.¹⁹

Proces ideologizace může být nebezpečný v případech, kdy si jedinec hledá výmluvy k vlastnímu delikventnímu chování a důsledky nachází v jednání společnosti. Používání obranných reakcí má vliv na osobnostní rysy jedince.²⁰

Podmínky, které ovlivňují stupeň prizonizace:

- a) inteligence odsouzeného,
- b) stabilita osobnosti odsouzeného,
- c) délka trestu,
- d) metody výchovného působení personálu,
- e) podílení se na zakázaných aktivitách.

Spolu s uvězněním a adaptací na způsob života ve vězeňském prostředí nastává pro jedince krize z uvěznění, která mývá tyto etapy:

- 1) propuknutí krize se objevuje šokem, panikou (hysterie, deprese, otupení),
- 2) popírání krize, nastává citový vyhasínání, nerespektování reality,
- 3) rozvinuté, opakovatelné propuknutí krize, po reakci na krizi přichází hledání řešení k zvládnutí krize,
- 4) hledání adaptace na podmínky uvěznění, jedinec hledá způsoby, jak akceptovat nové situace,
- 5) odeznění krize, smíření se s danou situací²¹.

K prizonizaci patří i vězeňský žebříček hodnot, který se při proměně jedince na vězně stává velmi přínosným k přežití ve výkonu trestu. Vězeňský žebříček hodnot nejčastěji obsahuje tyto zásady:

- 1) Nikdy neznadit,
- 2) Nebýt zvědavý,
- 3) Neboznovat,

¹⁹ SOCHŮREK, J . *Kapitoly z penologie III. díl, Negativní jevy ve vězení*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 11. ISBN 978-80-7372-205-0 .

²⁰ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J .E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 69. ISBN 80-7044-772-9 .

²¹ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J .E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 55-56. ISBN 80-7044-772-9 .

- 4) Pomáhat svému nejbližšímu spoluvězni,
- 5) Dělit se o své věci, pocity a zážitky jen s nejbližším okruhem spoluvězňů,
- 6) Držet při sobě proti společnému nepříteli (vězeňskému personálu)²².

Ve vězeňském kolektivu jsou negativně hodnoceny např. tyto aspekty:

- a) pachatelé sexuálně motivovaných trestných činů spáchaných na dětech,
- b) odsouzení podezřelí ze spolupráce s vězeňskou službou,
- c) jedinci s nízkou tělesnou hmotností,
- d) psychicky slabší jedinci,
- e) vězni nedodržující hygienu,
- f) vězni, kteří mají problémy s vizáží,
- g) odsouzení s výraznými kožními nemocí,
- h) vězni s přenosnými infekčními nemocí,
- i) odsouzení s jinou sexuální orientací,
- j) obtěžující vězni.²³

S negativními vlivy ve výkonu trestu a s prizonizací souvisí i negativní jev tzv. „druhý život“ vězňů. Druhý život představuje souhrn asociálních aktivit, typy obranných mechanismů a negativní způsob chování. Tento negativní jev viditelný ve všech věznicích převážně v nočních hodinách. Prostředkem je hlavně hromadné ubytování vězňů, kdy se za zavřenými dveřmi do cely fungují jiná pravidla s jinými přesvědčeními. Podstatou druhého života je deviantní systém hodnot a norem, které jsou v rozporu s normami věznic a v rozporu s výchovnou funkcí trestu.²⁴

Formy druhého života odsouzených:

- a) Kolchozy

Jedná se o černý trh ve vězení seskupen z dvou až čtyřech silných vězňů, kde si odsouzení směňují převážně nedovolené věci. Kolchozy vznikají následkem nedostatku

²² HANUŠ, B . *Primární základy penologie*. 1 .vyd. Praha: Vysoká škola J .A . Komenského, 2005, s . 26. ISBN 978-80-86723-14-3 .

²³ SOCHŮREK, J . *Kapitoly z penologie III. díl, Negativní jevy ve vězení*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 20-21. ISBN 978-80-7372-205-0 .

²⁴ SOCHŮREK, J . *Kapitoly z penologie III. díl, Negativní jevy ve vězení*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 17. ISBN 978-80-7372-205-0 .

zboží, které je v běžném životě považováno za normální a samozřejmé (cigarety, potraviny, drogy, alkohol, mobilní telefony, léky).

b) Organizování hazardních her

Ve vězení toto v důsledku znamená obírání vězňů o peníze a jiné úplatky.

2.3 PRÁVA A POVINNOSTI ODSOUZENÝCH VE VTOS

Práva odsouzených lze dělit do dvou základních skupin:

1) Právo na uspokojování primárních sociálních potřeb a poskytnutí zdravotní péče

Pomáhá při psychickém a fyzickém vývoji odsouzeného (právo na osobní hygienu, osmihodinový spánek, stravování třikrát denně, zdravotnickou službu).

2) Právo na zachování či rozšíření sociálních vztahů

Důležitým činitelem je chování odsouzeného s pozitivním sociálním zaměřením, může dojít k rozšíření těchto práv či k omezení (např. právo na příjem balíčků, příjem peněz, duchovní službu, telefonický kontakt).²⁵

Odsouzené osoby jsou po dobu výkonu trestu zbaveni práv, která se neshodují s účelem výkonu trestu nebo nemohou být použita. Jedná se o například o právo podnikat, svobodné volby lékaře, zakládat politická hnutí.

Povinnosti odsouzených lze dělit do tří základních skupin:

1) Povinnost dodržovat pořádek a poslušnost

Plnění pracovních úkolů a úkolů vycházejících z programů zacházení, dodržovat zásady slušného chování, nepoškozovat majetek věznice nebo dalších osob, dodržovat vnitřní řád věznice.

2) Povinnost podrobit se kontrolám Vězeňské služby

Osobní a lékařské prohlídky, povinnost uhradit náklady VTOS, povinnost uhradit způsobenou škodu odsouzeným a oznámit ohrožené situace vzniku škody.

3) Povinnost dodržovat zákazy

Zákaz výroby a konzumace alkoholu a návykových látek, zákaz předstírání poruchy zdraví či se sebepoškozovat, zákaz vlastnictví nedovolených předmětů.

²⁵ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 98-99. ISBN 978-80-7380-138-0.

Při plnění povinností odsouzeného jsou stanoveny kázeňské odměny pro jedince a tím se zároveň plní účel výkonu trestu, tyto odměny mohou být ve formě: pochvaly, jednorázového nákupu potravin a věcí k osobní potřebě, vycházky až na 24 hodin nebo zvýšení doby trvání návštěvy.²⁶

3 PRÁCE S ODSOUZENÝMI

Základním východiskem pro práci s odsouzenými je penitenciární diagnostika. Jedná se o komplexní vyhodnocení jedince pro proces penitenciární péče. Zkoumání jedince je zaměřeno na celkové poznání jeho osobnosti, obsahuje posudek zdravotní, psychologický a sociální. Je také důležité zmapovat zázemí odsouzeného, ve kterém se nacházel před nástupem do výkonu trestu. Zásahu penitenciární diagnózy má tým složený ze speciálního pedagoga, psychologa, lékaře, sociálního pracovníka.²⁷

Penitenciární diagnostika probíhá ve třech základních fázích. V první fázi se jedná o vstupní diagnostiku, která se skládá při vstupu jedince do výkonu trestu. Důležitým faktorem vstupní prohlídky je znalost příčin, které vedli ke kriminálnímu jednání. Pozornost by měla být zaměřena i na poruchy chování nebo poruchy osobnosti a jejich možné odhalení. Druhá fáze obsahuje hodnocení výsledků, průběžné šetření, k těm dochází v průběhu výkonu trestu. Cílem průběžných šetření je upřesnění původní, vstupní diagnózy. Změny mohou nastat v nalezení psychických a jiných poruch. Třetí fáze stojí na závěrečném vyšetření před výstupem z výkonu trestu. Závěrečná zpráva se zaměřuje na změnu postojů a hodnot, uvědomění si svého jednání.²⁸

Základní shromážděné informace o odsouzené osobě jsou:

- osobní údaje, informace o jeho trestném činu,
- důkladná anamnéza,
- psychologická charakteristika odsouzeného,

²⁶ ČERNÍNOVÁ, V . *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1 .vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s . 100-101. ISBN 978-80-7380-138-0 .

²⁷ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J .E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 90-91. ISBN 80-7044-772-9 .

²⁸ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J .E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 91-92. ISBN 80-7044-772-9 .

- analýza schopností, potřeb, postojů ke spáchanému trestnému činu a požadavků odsouzeného,
- cesta k řádnému žití života po propuštění,
- jmenování rizik, překážek, které se dají předpokládat při jeho reintegraci do společnosti.²⁹

Poruchy chování a poruchy osobností mají dostat pozornost při práci s odsouzenými. Poruchy chování jsou opakující se vzorce chování, které se objevují nedodržování norem, agresivním chováním. Podle závažnosti a důsledků se rozlišují poruchy chování.

Poruchy chování se rozlišují na:

a) Nesocializovaná porucha chování

Porucha s nejhorší prognózou. Projevuje se nedostatečným vývojem, jedinci strádají v empatii, vztazích a jsou osamělý. Typickými znaky tohoto chování jsou např. konflikty, agrese, násilí, krutost apod.

b) Socializovaná porucha chování

Vztahy s autoritami jsou pro jedince narušené a zapomínají pravidla určitého společenství.

c) Porucha opozičního vzoru

Projevuje se u dětí do 10 let, typickými znaky jsou např. silná vzdorovitost, nerespektování autority, konflikty, šikana, lhaní. V momentě prohloubení se může jednat o nesocializovanou poruchu chování.

d) Smíšené poruchy chování a emocí

Kombinace narušeného chování a emocí, součástí mohou být agresivní a disociální projevy spojené s neurotickými příznaky, úzkostí nebo fobiemi. Patří sem i depresivní porucha chování.³⁰

Poruchy osobnosti jsou extrémní charakterové rysy, které se vymykají od rysů většiny. Znakem je maladaptivní chování a narušené sociální interakce. Projevy se

²⁹ HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství II., Optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999, s. 13. ISBN 80-7040-376-4 .

³⁰ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 45-46. ISBN 978-80-271-0731-5 .

poprvé objevují v pozdním dětství nebo adolescence. Jedinec s poruchou osobnosti si během dětství vytvořil negativní na pohled sebe samotného, ostatní lidi a okolí. Léčba těchto poruch spočívá ve formě farmakoterapie, psychoterapie nebo kognitivně behaviorální terapie.³¹

Rada Evropy definovala základní zásady zacházení s odsouzenými, které vedou k plnění účelu a účinnosti trestu odnětí svobody. Zásady platí ve všech věznicích s výkonem trestu odnětí svobody, jsou to tyto zásady:

1) Zásada individualizace

Tato zásada formuluje požadavek přihlížet na různorodost a individualizaci vězeňské populace. Vězeňská populace je různorodá hlavně trestnou činností, kriminální kariérou, chováním, postojem k trestné odpovědnosti. Různost je diagnostikována a na jejím základě je složen program zacházení a plán výkonu trestu.³²

2) Zásada normálnosti

Zásada normálnosti formuluje požadavek, aby se žití ve věznicích co nejvíce podobalo sociální realitě a realitě života. V běžném životě se člověk setkává s každodenními požadavky, které slouží k zajištění chodu života (jídlo, péče o druhé, úklid, pracovní návyky). Ve výkonu trestu odsouzený přichází o schopnosti, návyky a dovednosti spojené s každodenními povinnostmi. Jedinec si nedokáže rozvrhnout čas a plán podle svých možností a síly. Tento problém se nejčastěji řeší až na výstupním oddílu pomocí sociální reintegrace.

Výstupní oddíl se realizuje v souladu se zákonem číslo 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Výstupní oddíly jsou určeny pro odsouzené ve středním a vysokém stupni zabezpečení. Jsou zde přemísťovány odsouzení s delším trestem než 3 roky. Odsouzený se přerazuje do výstupního oddělení na návrh specialistů po schválení ředitelem příslušné věznice zpravidla 6 měsíců před skončením výkonu trestu. Cílem tohoto oddílu je zajištění plynulého přechodu jedince do společnosti.

³¹ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 46-47. ISBN 978-80-271-0731-5.

³² ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 145-146. ISBN 978-80-7380-138-0.

Výstupní oddíl věnuje pozornost vytváření a prohlubování návyků pro bezproblémový život na svobodě. Výstupní oddíl má lepší vybavení než na běžných celách pro výkon trestu, součástí je televizor, sušárna, kuchyňka, chladnička, mikrovlnka, trouba, žehlička apod. Při realizaci programu zacházení s přeřazením do výstupního oddílu je dbáno na individuální přístup a realizaci extramurálních aktivit.³³

3) Zásada odpovědnosti

Zásada odpovědnosti říká, že život ve věznici má přinést odsouzenému i možnost rozhodovat se a za svá rozhodnutí nést odpovědnost. Nejčastějšími situacemi, kde se odsouzený může rozhodovat je např. při výběru programu zacházení či výběru volnočasových aktivit. Odsouzení jsou vedeni k převzetí odpovědnosti za důsledky svého trestného činu v celé jeho šíři.³⁴

4) Zásada bezpečnosti a bezpečí

Tato zásada obsahuje nárok na individuální posuzování rizika bezpečnosti společnosti (útěk, recidivita páčání trestné činnosti) a rizika bezpečí ve věznicích (rizika pro sebe, personál a spoluvězně) u odsouzených. Zkoumá se míra frustrace, obranné mechanismy odsouzeného a jeho problémy. Ve věznicích jsou pro odsouzené, kteří prochází krizí spojenou s ohrožením okolí, určena krizová centra. V krizovém centru dostává odsouzený větší péči psychologa, psychiatra, terapeutů, pedagoga.

5) Zásada postupu

Zásada postupu se zaměřuje na individuální plán výkonu trestu. Plán ukazuje cestu a možnosti k progresivnímu a pozitivnímu postupu. Cestu odsouzeného formuluje průběžné vyhodnocení plnění programu zacházení a hodnocení chování odsouzeného (dobré chování je odměněno).

6) Zásada neoddělování

Zásada neoddělování spočívá v tom, aby osoby odsouzené na doživotí nepředstavovali osudově určenou skupinu a jejich výkon nebyl vykonán jen v oddělení doživotních trestů. Pokud odsouzený na doživotí projeví progres ve vývoji je možné,

³³ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Výstupné oddělení ve věznici* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-horni-slavkov/sekce/vystupni-oddeleni-ve-veznici>

³⁴ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 146-147. ISBN 978-80-7380-138-0.

aby trávil čas zájmovými aktivitami s odsouzenými s dlouhodobým trestem. Při posuzování se bere v potaz i následek přeražení jedince do jiného oddělení.

7) Zásada reintegrace

Zásada reintegrace určuje, aby výkon trestu byl směřován k sociální reintegraci. Zásada reintegrace je nejpravděpodobněji nejvíce realizovaná u odsouzených, kteří mají:

- a) zázemí, vztahy s rodinou,
- b) profesní dovednosti, vzdělání,
- c) pozitivní změny v postoji ke spáchané trestné činnosti,
- d) nadhled nad svými chyby,
- e) zájem o nové poznatky, podněty a zájem o to, je začlenit do svého života.³⁵

3.1 DELIKVENTNÍ CHOVÁNÍ

Práce s odsouzeným souvisí i s osobností delikventa. Oblast duševních nemocí a odlišného chování je tak velká, že je jejich vymezení je těžké. To sebou nese problémy i při kriminálním šetření, např. při zjištění, zda je odsouzený schopen právních úkonů. Lze říct, že neexistuje model osobnosti pachatele. Osobnost je souhrn psychických vlastností, schopností, dovedností, vloh, prožívání a chování (patří sem vrozené a získané dispozice). Vliv na osobnost člověka má především jeho zázemí, jak rodinné, tak i sociální.³⁶

Vyšší pravděpodobnost vzniku delikvence má určité faktory, které se vzájemně propojují, těmi jsou:

³⁵ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 149. ISBN 978-80-7380-138-0 .

³⁶ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1.vyd. Praha: Grada, 2020, s. 39-40. ISBN 978-80-271-0731-5 .

1) Biologické faktory

a) Pohlaví

U mužů se vyskytují poruchy chování mnohem častěji než u žen. Muži mají více tendenci užívat agresivní chování vzhledem k testosteronu.

b) Věk

Delikventní chování je většinou v období pubescence a adolescence (do 26 let, recidivisti do 30 let).

c) Vrozené dispozice

Temperament jakožto vrozená dispozice ovlivňuje vyšší míru tendence k poruchám chování (jedinci s nižší mírou frustrační tolerance). Častou vrozenou dispozicí u delikventů je poškození centrálního nervového systému nebo syndrom hyperaktivity či ADHD.³⁷

2) Psychické faktory

a) Úroveň mentálních schopností

Lze konstatovat, že kriminálního jednání se dopouštějí převážně jedinci s nižšími rozumovými schopnostmi. S takovými schopnostmi souvisí i to, že jedinec neumí posoudit situaci a vyhodnotit důsledky svého jednání.

3) Sociální faktory

a) Rodina

Stává se rizikovým faktorem pro rozvoj poruch chování v případě, že rodina vykazuje patologické jevy. Rodina se dopouští asociálního a antisociálního chování. U dítěte může docházet k psychické deprivaci, její pozdní důsledky se mohou objevit i v profesním životě, sociální orientaci a v chování. Narušení jejich osobnosti se může projevit sklonem k delikventnímu chování. Rozvoj poruch chování může být také spojováno se syndromem týraného a zanedbávaného dítěte.³⁸

³⁷ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 30-31. ISBN 978-80-271-0731-5.

³⁸ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 35-36. ISBN 978-80-271-0731-5.

Osobnost delikventa je jedinečná, lze ale u nich pozorovat typické znaky:

- a) delikvent si nedokáže připustit následky svého chování, chybí mu zpětná vazba a nepřemýšlí o budoucnosti, je bezohledný,
- b) delikvent vykazuje známky afektivního reagování, má nižší empatii, jeho názory se často mění a je lehce ovlivnitelný,
- c) delikvent nemá pocit viny, lituje sám sebe a příčinu svého chování nachází ve svém okolí,
- d) delikvent svých cílů dosahuje nelegitimními způsoby,
- e) delikvent je zatvrzelý (lhostejný, nelidský, záliba v neobvyklých věcech, ignorace nebezpečí apod.).³⁹

Lze říct, že jestliže se jedinec vyznačuje vysokou mírou zatvrzelosti a nízkou mírou lability může se u něj začít projevovat kriminální vzorce chování.

Existuje členění delikventní subkultury, toto členění pomáhá odborníkům při poznávání konkrétní osobnosti jedince a následném stanovení přístupů práce. Typologie delikventních jedinců je:

1) Epizodický typ

Jedná se o typ jedince, kdy jeho trestný čin je ojedinělý, v průběhu života nedošlo k jiným problémům a poruchám. U těchto jedinců nedochází k recidivě a nepotřebují být resocializováni. Při práci s těmito odsouzenými dochází k uvědomování si své chyby, přijetí viny a k snaze o nápravu. Touto skupinou jsou většinou prvotrestanci, je u nich důležitá eliminace negativních důsledků prizonizace a udržení a prohlubování pozitivních návyků a vztahů⁴⁰

2) Chronický typ labilní

Labilní osobnost se projevuje emoční labilitou, depresí, obsedantními myšlenkami apod. Tyto příznaky jsou ve výkonu více zřetelnými. Příčiny delikventního chování tohoto typu jedinců souvisí s negativními důsledky, které vyplývají z nesprávné výchovy (frustrace potřeb uznání, pocit izolace apod.). Delikventní jednání je

³⁹ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 42-43. ISBN 978-80-271-0731-5.

⁴⁰ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 62. ISBN 978-80-271-0731-5.

označováno za protest vůči rodině. Práce s tímto jedincem je náročná, obranné mechanismy jsou silné. Práce odborníků tedy spočívá v tom, aby jedinec dostal pocit, že je schopen integrace do společnosti.⁴¹

3) Chronický typ psychopatický

Jedná se o typ jedince s poruchou osobností, která může být propojena s duševní poruchou. Typickým znakem takového jedince je maladaptivní chování. Maladaptivní chování se vyznačuje extrémními odchylky od způsobu, jak běžný jedinec myslí, cítí, vnímá a utváří vztahy. Nejčastější poruchou osobností u těchto jedinců je disociální porucha osobnosti a emočně nestabilní porucha. Práce s těmito jedinci je obtížná, nemají pocit viny, jsou bezcitní, manipulativní, litují jen sami sebe, jsou egocentričtí, nejsou schopni se ponaučit ze zkušenosti. Řešením k dosažení změny v těchto odsouzených by mělo být přerazení na oddělení pro labilní a mentálně slabé jedince.⁴²

4) Mentálně nedostatečný typ

Do této skupiny patří jedinci s podprůměrnou úrovní rozumových schopností. Kriminální činnost těchto odsouzených je primitivní, přímočará, nejčastěji se jedná o násilné trestné činy a o sexuálně motivované trestné činy. Práce s touto skupinou jedinců má být především zaměřovaná na jejich ochranu a eliminaci negativních důsledků prizonizace.⁴³

5) Deviantně socializovaný typ

Pod tímto typem delikventa si lze představit jedince s dobře osvojenými sociálními normami, které jsou v rozporu s normami společnosti. Práce s těmito jedinci by měla spočívat především v rozvoji pracovních kompetencí a návyků pro profesním uplatnění a k ukotvení sociálně právních kompetencí (řešení finanční gramotnosti).

6) Psychotický typ

⁴¹ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 63. ISBN 978-80-271-0731-5.

⁴² VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 64-65. ISBN 978-80-271-0731-5.

⁴³ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 65. ISBN 978-80-271-0731-5.

Jedná se o jedince s masivní psychotickou poruchou, to jsou jedinci, kteří nejsou trestně odpovědní. Nelze takovému člověku uložit trestně právní sankci ale ústavní ochrannou léčbu nebo pobyt v detenčním zařízení.

Motivace k trestnému činu nespočívá jen v psychických abnormalitách, ale i v aktuálních vnitřních a vnějších proměnných člověka. Duševní a jiné poruchy se mohou vyskytovat i u člověka s nekriminálním chováním.⁴⁴

Ve věznicích fungují i specializovaná oddělení pro lepší práci s odsouzeným:

- 1) oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací,
- 2) oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou chování, duševní poruchou,
- 3) oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobností a odsouzených s chováním, které bylo způsobeno užíváním psychotropních látek.

Specializovaná oddělení se mohou zabývat i výkonem ochranné léčby, ty mají svá oddělení:

- 1) oddělení výkonu trestu ochranné léčby protialkoholní, patologického hráčství,
- 2) oddělení pro výkon trestu ochranné léčby pro odsouzené s toxikomanickým chováním,
- 3) oddělení pro výkon trestu pro pracovně nezařaditelné odsouzené.⁴⁵

4 PROGRAMY ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI

Program zacházení je soubor činností a prostředek výchovného působení na pachatele delikventního chování. Hlavní cíl programů zacházení je vytvoření podmínek k úspěšné reintegraci. Programy zacházení jsou pravidelně a průběžně vyhodnocovány. Při výběru aktivit pro odsouzeného se vychází z komplexní zprávy jedince, za vyhotovení aktivit programu je odpovědný speciální pedagog a etoped. Aktivity jsou určeny pro odsouzeného individuálně a mají vést jedince k nápravě

⁴⁴ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 66-67. ISBN 978-80-271-0731-5.

⁴⁵ BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 25. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

negativních vzorců chování a k cestě za lepším životem po propuštění z výkonu.⁴⁶
Jedinec by se zároveň měl naučit převzít odpovědnost za své činy.

Programy nesou dvojí funkci:

- 1) odsouzení mají možnost si ověřit a dokázat, zda jsou schopni konfrontace se svými problémy a činy,
- 2) dávají vězeňskému personálu větší šanci na pochopení chování odsouzených osob.

Programy zacházení mají své zásady při zpracování programu, které jsou blízké zásadám zacházení s odsouzenými:

- 1) individuální přístup,
- 2) motivace,
- 3) adekvátnost – na odsouzeného se mají klást takové nároky a požadavky, které jsou přiměřené jeho vzdělání a rozumovým schopnostem,
- 4) komplexnost,
- 5) zpětná vazba – průběžné vyhodnocování programu zacházení,
- 6) záměr a cíl – program zacházení je směřován k jasnému cíli,
- 7) uspořádanost – program má být pro odsouzeného srozumitelný a realistický.⁴⁷

Realizace programů zacházení přichází, když věznice zabezpečí tyto podmínky:

- a) prostorové a materiální podmínky,
 - b) bezpečnost věznice, vhodné sociální klima,
 - c) funkční režim, ve kterém se programy realizují,
 - d) dostatek personálu, specializaci a vzdělanostní úroveň,
- zabezpečit dostatek programů (dostupnost, hodnocení, účinnost).⁴⁸

Program zacházení se tvoří podle míry rizika, které lze dělit na tři kategorie:

- 1) nízké riziko – minimální program zacházení,

⁴⁶ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 106. ISBN 80-7044-772-9 .

⁴⁷ SOCHŮREK, J . *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 46. ISBN 978-80-7372-204-3 .

⁴⁸ ČERNÍNOVÁ, V . *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1 .vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s . 154. ISBN 978-80-7380-138-0 .

- 2) střední až vysoké riziko – standardní program zacházení, důraz na vzdělávací a pracovní aktivity,
- 3) vysoké až velmi vysoké riziko – speciální program zacházení, důraz na vzdělávací a speciálně výchovné aktivity.

Při snížení kriminogenních rizik je kladen důraz na důstojné ubytovací podmínky, realizaci zájmových aktivit, pracovní návyky, kvalifikace v oboru.⁴⁹

Programy zacházení se zaměřují na tyto oblasti:

1) Práce

Pracovní aktivity vedou k naučení se odpovědnosti, pracovních návyků a dovednostem. Za vykonanou práci dostává odsouzený odměnu, kterou se hradí:

- a) výživné pro děti odsouzené osoby,
- b) náklady na výkon trestu odnětí svobody,
- c) možné náklady na předchozí výkon vazby,
- d) náklady trestního řízení, exekuce pro osoby fyzické i právnické a jiné cizí pohledávky,
- e) kapesné.⁵⁰

2) Vzdělání

Vzdělávací aktivity jsou určeny podle úrovně vzdělání. Vzdělávací aktivity jsou zaměřené na tvorbu sociálních dovedností, empatie a morálních hodnot.

3) Osobnost

Specializované aktivity zaměřené na odstranění nežádoucích příznaků, které vyplívají z konkrétních poruch. Pozornost směřuje na naučení schopnosti řešit krizové situace, schopnosti správně uspokojovat potřeby.⁵¹

4) Volný čas

Volnočasové aktivity zaměřující se na uspokojování potřeb a zájmů odsouzeného

⁴⁹ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1.vyd. Praha: Grada, 2020, s. 148-149. ISBN 978-80-271-0731-5 .

⁵⁰ HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství II., Optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. 1 .vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999, s .15-16. ISBN 80-7040-376-4 .

⁵¹ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 107. ISBN 80-7044-772-9 .

5) Rodinné a sociální vztahy

Aktivity určené na udržení a rozvoj rodinných a sociálních vztahů.

Program zacházení je podle výše uvedených oblastní rozdělen na aktivity, dle zákonných norem to jsou:

1) Pracovní aktivity

Pracovní aktivity v rámci programu se dělí na:

- a) práce pro chod věznice (úklid, kuchyně, prádelna apod.),
- b) zaměstnávání ve výrobních podnicích podnikatelských subjektů,
- c) zaměstnávání v hospodářských střediscích, které jsou zřizované věznicí,
- d) pracovní terapie vedena personálem vězeňské služby (práce např. v kuchyni nebo na zahradě).⁵²

Vězeňská služba České republiky má čtrnáct provozoven Středisek hospodářské činnosti, které fungují ve čtrnácti věznicích. Provozovny skládají s odsouzeným smlouvu převážně o dohodě o provedení práce. Práce spočívá v kompletaci výrobků, zednické práce, úklidové práce, práce v zemědělství apod.⁵³

Pracovní aktivity nesou s sebou své účely, těmi jsou:

- a) jedinec může získat určité pracovní dovednosti, které užije i v životě po propuštění, to může pomoci k odstranění opakování kriminálního chování,
- b) jedinec se učí pracovním návykům, práce může přinést pro odsouzeného určitou formu odměny,
- c) pracovní aktivity z části eliminují prizonizaci, práce může být pro odsouzeného určitá forma terapie,
- d) jedinec se bude učit, jak nakládat s finančními prostředky za vykonanou práci.⁵⁴

⁵² JŮZL, M. *Penitenciaristika jako věda žalární*. 1.vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017, s . 373. ISBN 978-80-7452-131-7 .

⁵³ BIEDERMANOVÁ, E . a M . PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1.vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s . 17. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8 .

⁵⁴ FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1.vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s . 109. ISBN 80-7044-772-9 .

Rada Evropy určuje pracovní aktivity jako základ pro dosažení resocializace a reintegrace. Doporučení, která podporují resocializaci a reintegraci jsou:

- a) práce odsouzených nesmí být užívána jako trest, má být pozitivní součástí vězeňského systému,
- b) práce má v odsouzeném zvýšit schopnost vydělávání si po propuštění,
- c) mladým vězňům je nutné poskytovat práci s odborným výcvikem,
- d) motivovat odsouzené k odložení peněz na úspory, které se mu vyplatí po propuštění z výkonu,
- e) organizace a metody práce se mají podobat práci mimo vězení, to připraví odsouzené na podobné podmínky práce života na svobodě.⁵⁵

2) Vzdělávací aktivity

Hlavním cílem vzdělávacích aktivit je snazší resocializace odsouzeného po propuštění z výkonu trestu.

Vzdělávací aktivity věnují pozornost:

- a) dokončení základního vzdělání,
- b) odstranění vzniklých výukových mezer u nevzdělaných odsouzených (speciální doučovací kurzy),
- c) vyučení se ve vybraném oboru,
- d) studování na střední škole.

Vzdělávací aktivit jsou vykonávány denní nebo noční formou studia. Večerní kurzy se realizují zejména pro skupinu odsouzených, kteří chtějí pracovat a zároveň studovat. Vzdělávání může probíhat různou formou jako např. formou kurzů či přednášek. Vzdělávací činnosti se realizují na Středním odborném učilišti a odborném učilišti Vězeňské služby ČR, vysokoškolské vzdělávání je v ČR možné pod určitými podmínkami ve Vazební věznici v Brně.⁵⁶ Po absolvování závěrečných zkoušek dostávají odsouzení doklad o zařazení do studia, ze kterého není patrné, že bylo

⁵⁵ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 138. ISBN 978-80-271-0731-5 .

⁵⁶ JŮZL, M. *Penitenciaristika jako věda žalářní*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017, s. 372. ISBN 978-80-7452-131-7 .

studium realizováno během výkonu trestu, tudíž je to pro odsouzené výhodou k lepšímu profesnímu uplatnění po propuštění.⁵⁷

Odsouzení mají možnost se sebevzdělávat, to však vyžaduje určité podmínky:

- a) zvýšit počet odborníků,
- b) dodat odsouzeným přístup k odborné literatuře,
- c) užívání metody odměny za získané výsledky.

Škola chystá osoby ve výkonu trestu odnětí svobody:

- a) pro výkon povolání ve studijních oborech jako je např. zámečnický, obrábění kovů, zednický, malířské práce apod.,
- b) doplnění základního vzdělání,
- c) doplnění kvalifikace.⁵⁸

3) Speciálně výchovné aktivity

Speciálně výchovné aktivity mají za cíl nápravu a změnu sociálně kriminálního chování a jednání prostřednictvím tréninkových a terapeutických aktivit. Tréninkovými a terapeutickými aktivitami se rozumí např. formy terapie, nastavení režimu, individuální poradenství, trénink zvládnutí agrese, řešení krizových situací.⁵⁹

Aktivity jsou zaměřené na rozvoj mravních a morálních dovedností. Speciálně výchovné aktivity jsou:

- a) individuální a skupinová činnost (krizová psychologická intervence, trénink činností, individuální pedagogická péče),
- b) psychoterapie, arteterapie, muzikoterapie a další terapie, sociální výcvik, meditace, jóga,
- c) sociálněprávní poradenství – poradenství související se sociálním životem (exekuce, sepisování dokumentů, práce po propuštění apod.),
- d) trénink na zvládnutí agrese,

⁵⁷ FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 111-112. ISBN 80-7044-772-9.

⁵⁸ BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 21. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

⁵⁹ FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 113. ISBN 80-7044-772-9.

e) trénink na změnu postojů k patologickým projevům chování.⁶⁰

4) Zájmové aktivity

Zájmové aktivity mají odsouzenému ukázat, jak vhodně trávit svůj volný čas, tedy jsou součástí přípravy na život po propuštění. Hlavními cíli zájmových aktivit je vedení jedince k rozhodování se o využití volného času a poskytnutí nejširší nabídky aktivit a motivovat odsouzené k jejich využívání.

V průběhu volného času odsouzeného se sledují i tyto dílčí cíle:

- a) udržení fyzického i psychického zdraví,
- b) eliminace negativních dopadů prizonizace,
- c) průběh výkonu trestu má být co nejvíce bezproblémový,
- d) obnova pracovních sil.⁶¹

5) Utváření vnějších vztahů

Cílem extramurálních aktivit je podpora odsouzeného při udržení, utváření rodinných vztahů a vztahů s blízkými osobami. Podpora nezahrnuje oporu při udržení vztahů s jedinci z delikventní subkultury.

V případě, že si jedinec nevybere z žádných předkládaných alternativ programů věznice, je mu udělen minimální program zacházení. Minimální program zacházení obsahuje aktivity, které jsou řízené personálem vězeňské služby a jeho rozsah stanovuje vnitřní řád věznice, ručitel je speciální pedagog.

Minimální program obsahuje tyto aktivity:

- a) pracovní aktivity pro chod věznice,
- b) sebeobslužné činnosti (praní, žehlení, úklid apod.),
- c) učení se sociálním dovednostem pro lepší život na svobodě,
- d) základy tělovýchovných činností,
- e) možnost uplatňovat své záliby.⁶²

⁶⁰ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 143. ISBN 978-80-271-0731-5.

⁶¹ FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 118. ISBN 80-7044-772-9.

⁶² JŮZL, M. *Penitenciaristika jako věda žalářní*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017, s. 376. ISBN 978-80-7452-131-7.

Pokud jedinec nebude plnit program zacházení může určený pracovník říct, že výkon trestu odnětí svobody neplní převýchovný záměr. Při dlouhodobém neplnění programu zacházení může ředitel věznice odsouzeného přeradit do vyššího stupně zabezpečení. Jestliže bude odsouzený plnit program zacházení a bude dodržovat vězeňský režim, může odborná komise podat návrh na přerazení odsouzeného do nižšího stupně zabezpečení. Odsouzení jsou děleni do skupin v rámci systému vnitřní diferenciací. V každé skupině jsou výhody, které mají motivovat odsouzené do nižších skupin. Motivace do nižšího stupně má za cíl bezproblémový výkon trestu. Některé aktivity programů zacházení nemůžou navštěvovat odsouzení z vyšších skupin.⁶³

Koncepce vězeňství do roku 2025 uvádí tři strategické cíle, které se mají splnit v rámci zacházení s odsouzenými a v rámci programů zacházení:

- 1) Dosáhnout stavu, kdy věznice zahrnou odsouzeného podle stupně deprivace osobnosti a možnosti resocializace, aby docházelo k naplňování individuálních programů zacházení,
- 2) Posílit samostatnost personálu, aby mohli svůj pracovní čas věnovat práci s odsouzenými a nikoli administrativě,
- 3) Programy zacházení budou standardizovány a rozšířeny do více věznic, jejich účinnost bude průběžně ověřována.⁶⁴

4.1 SARPO

Jedná se o souhrnnou analýzu rizik a potřeb odsouzených osob. SARPO pojmenoval nejohroženější oblasti, těmi jsou rodina, vztahy, vzdělání, práce, bydlení, závislosti, postoje. Mimo rizik, SARPO určuje i kriminogenní potřeby odsouzených. Při tvorbě programů zacházení vychází speciální pedagog i ze zjištěných rizik daného pachatele. SARPO zahrnuje tyto oblasti:

- 1) rizika, která plynou z charakteristiky trestné činnosti,
- 2) rizika, která by mohli ohrozit možné a konkrétní oběti,

⁶³ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2020, s. 136. ISBN 978-80-271-0731-5 .

⁶⁴ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. © [cit. 2023-03-03]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>

- 3) rizika, která plynou z dynamických faktorů jedince (finance, závislost, bydlení, práce, postoje, vztahy a sociální vazby).⁶⁵

SARPO je nástroj, který vede k volbě náležité intervence. SARPO určuje přesný rámec vstupního posouzení, který obsahuje jak psychologické, pedagogické, sociální a lékařské posouzení tak i vyhodnocení rizik a potřeb odsouzené osoby. Výsledky vyhodnocení kriminogenních rizik jsou strukturovány v komplexní zprávě. Po vstupním posouzení a kategorizace míry rizik a potřeb odsouzeného se vybírá vhodná intervence.⁶⁶

4.2 STANDARDIZOVANÉ PROGRAMY ZACHÁZENÍ

Hlavním cílem standardizovaných programů zacházení je aplikace strukturovaných a odzkoušených penitenciárních programů pro určité skupiny odsouzených. Tyto programy fungují s předem stanoveným standardizovaným postupem. Důraz je kladen na snížení recidivity trestného činu. Programy jsou zaváděny pod přísnou standardizací a postupně s určeným počtem personálu.

Standardizované jsou hlavně programy, které se zaměřují na snížení recidivity u odsouzených:

- a) za sexuálně motivované trestné činy,
- b) za násilné trestné činy (domácí násilí také),
- c) za nenásilné trestné činy,
- d) za trestné činy spáchané pod vlivem návykových látek,
- e) ve výstupním oddílu.⁶⁷

Standardizované programy mají i svá kritéria a postupy při zpracování:

- 1) formování programu,

⁶⁵ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1.vyd. Praha: Grada, 2020, s. 146-147. ISBN 978-80-271-0731-5 .

⁶⁶ VETEŠKA, J. a S. FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1.vyd. Praha: Grada, 2020, s. 146-147. ISBN 978-80-271-0731-5 .

⁶⁷ BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1.vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 31-32. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8 .

- 2) školení lektorů,
- 3) pilotáž a supervize,
- 4) vyhodnocení,
- 5) schválení programu,
- 6) zavedení programu do praxe,
- 7) postupné vyhodnocení.⁶⁸

Existují neznámější standardizované programy, které jsou koordinovány odbornými zaměstnanci odboru výkonu vazby a trestu a jednotlivými věznicemi:

1) PARDON

Jedná se o rekvalifikační program pro pachatele dopravních nehod. Tento program je určený hlavně pro pachatele závažných dopravních nehod, s problémovou řídičskou minulostí, odsouzené za řízení pod vlivem návykové látky. Cílem programu je změna chování a postojů spojené s problémovým řízením vozidla a k dopravnímu trestnému činu. Odsouzený si formuje a osvojuje nové způsoby bezpečného řízení a vyhlídkou snížení recidivity. Odsouzení, kteří jsou zařazení do tohoto programu absolvují aktivity zaměřené na získání spouštěcí mechanismy trestné činnosti, rizikové faktory, důsledky problémového řídičského chování a prevence recidivy. Program se realizuje skupinově a ke své krátkodobosti nemá terapeutické cíle.⁶⁹

2) Program TP 21 Junior

Cílem programu je vytvořit podmínky pro vyrovnání patologického vývoje mladistvých. Program je veden terapeuticky společně s edukací, využívá psychoterapeutické a pedagogické prostředky. Cílovou skupinou jsou mladiství s agresivním chováním v sociálních situacích.

Program obsahuje:

⁶⁸ BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 32. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

⁶⁹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Edukační rekvalifikační program pro pachatele dopravních nehod – PARDON* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/edukacne-rekvalifikacni-program-pro-pachatele-dopravnich-nehod-pardon>

- a) výtvarné činnosti – pomocí výtvarných činností mohou v jedinci začít iniciovat změny v postojích a zprostředkovat morálku a etiku (promítání svých emocí do díla, součástí je relaxace a znovuprožití okamžiků),
- b) nácvik sociálních dovedností – pomocí cvičení může jedinec získat dovednosti řešit rizikové situace týkající se běžného života (např. nácvik řešení konfliktů jinak než agresivitou, manipulací nebo mocí),
- c) sociálně psychologický trénink – cílem je rozvíjet kompetence dozrávajícího jedince v oblasti sebeovládání, práce s emocemi, projevu, vztahu k sobě a okolí (např. naučit se bát v potaz emoce druhých),
- d) psychologické poradenství – cílem je vypořádat se s náročnými životními situacemi a prevence psychických poruch,
- e) sociálně právní poradenství – cílem je nácvik řešení situací spojené se společenským životem na svobodě a podpora samostatnosti (např. práce, bydlení, finance),
- f) pracovní terapie – cílem je prohlubování a budování pracovních návyků a dovedností, podpora mít odpovědnost,
- g) sportovní aktivity – fyzický pohyb zde působí jako prostředek pro snížení agresivity, zvýšení pohybové aktivity a zdravého využití volného času.⁷⁰

3) Program 3Z (Zastav se, Zamysli se, Změň se)

Neznámější program je zaměřen na recidivisty s hlavně majetkovou trestnou činností před podmíněným propuštěním. Hlavním cílem je vést odsouzené k přijetí důsledků vyplývajících z páchaní trestné činnosti, je změně postojů a vedení k nekriminálnímu životu. Programy vedou vždy dva vyškolení lektoři, dvakrát ročně. Mají k dispozici manuál, kde je vymezené jednotlivé sezení. Programem 3Z mají odsouzení přijít na jiné postoje a náhledy k delikventnímu jednání. Motivace odsouzených spočívá i ve vedení k soběstačnému nekriminálnímu životu po propuštění z výkonu.⁷¹ Odsouzený dostává po absolvování programu certifikát a závěrečnou

⁷⁰ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Terapeutický program TP 21 Junior* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/terapeuticky-program-tp-21-junior>

⁷¹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Program „3Z“* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotice/sekce/program-3z>

zprávu o zařazení do programu, která se sepisuje individuálně každému zařazenému odsouzenému.

Kritéria pro zařazená do programu 3Z jsou:

- a) žádost o podmíněné propuštění z výkonu trestu s minimálně šesti měsíci do konce výkonu trestu, odsouzení jsou ve výstupním oddělení,
- b) opakovaná trestná činnost,
- c) schopnost porozumění základních informací a pokynů.⁷²

Obrázek 1 : Závěrečná zpráva o zařazení do Programu 3Z z roku 2016

Závěrečná zpráva o odsouzeném zařazeném do programu Zastav se, zamysli se a změň se (Z-Z-Z)

TRANSITION FACILITY TWINNING PROJECT PAROLE SUPERVISION – ENHANCEMENT EFFECTIVE PRACTICE BETWEEN JUDICIAL AGENCIES, CZ 04 IB JH 01 MINISTRY OF JUSTICE OF THE CZECH REPUBLIC

se zúčastnil výukového programu Z-Z-Z v rozsahu 11 sezení v termínu
Tento resocializační program pro odsouzené je vytvořen Londýnskou probační službou v rámci projektu „Podmíněné propuštění s dohledem – parole – rozvoj efektivní spolupráce mezi justičními složkami“. Program je založen na kognitivně behaviorální terapii a je zaměřen na změnu postojů odsouzených a neopakování trestních vzorců chování.

Z průběžných hodnocení po jednotlivých sezeních lze říci, že velmi dobře chápal smysl celého programu. Jeho úroveň zapojení do činnosti je lektory hodnocena jako aktivní, přispíval dobrými nápady a zodpovědně přistupoval k plnění zadaných cvičení. Pravidelně poskytoval dostatek zpětné vazby členům skupiny i lektorům programu a neměl žádné problémy s vlastní sebe prezentací. V jeho projevu byl zaznamenán sebekritický náhled i reálné posuzování vlastních možností. Byl schopen samostatně analyzovat výhody a nevýhody trestné činnosti a rovněž pojmenoval své rizikové faktory v rámci profilu problémů – adrenalin, životní styl, chtěl si dokázat, že odcizí jakékoli auto – potvrzení vlastní důležitosti (sebevědomí).

Při sezeních byl empatický a dokázal dobře oponovat i názorům členů skupiny. Schopen sebekritiky i při rozboru předchozího způsobu života. Bez pomoci lektorů velmi dobře provedl rozbor vzorce trestného jednání i samotného průběhu sledu událostí, což ochotně prezentoval ve skupině.

Ve druhé polovině programu se seznámil se základními fázemi „cyklu změny“ a kritickými body, jež mohou směřovat ke špatnému řešení problémových situací. Během cvičení označil rizikové faktory, které souvisely s jeho trestnou činností. Poznal své vtažující faktory, které mu způsobují problémy a na druhou stranu i odtahující faktory, které mu z problémů mohou pomoci.

V závěrech i na počátku sezení často provádl shrnutí podstaty absolvovaných sezení. Dobře chápal základní rozdíly mezi rigidním, impulzivním a alternativním myšlením. V oblasti myšlení se snažil využívat více alternativní a kauzální myšlení. Reálně si stanovil svůj žebříček cílů po propuštění, včetně dílčích kroků k jejich dosažení. Byl schopen uvažovat o svých rizikových oblastech, kterým je motivován čelit.

V průběhu sezení podporující upevnění a zdokonalení sociálních dovedností v oblasti mezilidských vztahů dobře rozpoznal jednotlivé styly chování, přičemž se ztotožnil s asertivním způsobem jednání. Pravidla chování ve skupině dodržoval bez problémů a řádně docházel na všechna sezení. Byl schopen požadované sebekontroly a skupinové interakce. Po absolvování programu dosáhl jasnějšího náhledu na řešení problémových situací ve vztahu ke svým osobnostním rysům a do budoucna je motivován více domýšlet následky svého jednání. Získané sociální dovednosti by chtěl využívat i v praxi. Je možné usuzovat, že program u klienta nastartoval pozitivní změny v postojích i myšlení.

Ve Vlnářicích dne:

Odsouzený byl seznámen s hodnocením:

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

⁷² BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 37. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

5 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

Postpenitenciární péče má navazovat na péči penitenciární, plynulé navázání snižuje riziko horší adaptace na život po propuštění a na jeho prvotní šok. Postpenitenciární péče dává odsouzenému důležitou nabídku sociálních služeb po propuštění, to lze pojmout jako sekundární a terciální prevenci (recidiva delikventního jednání, relaps apod.). Po propuštění se sociální pracovník zejména věnuje nalezení práce a bydlení, pomoci v oblasti sociálně právních záležitostí, začlenění do sociálního prostředí. Oblast postpenitenciární péče má i výkon ochranné léčby, ta se nařizuje soudem nebo je to rozhodnutí klienta. Výkon této léčby probíhá už během výkonu trestu ve specializovaných odděleních.⁷³

Návrat do běžného života a do společnosti berou odsouzení za velmi náročnou životní situaci. Problémem je resocializace odsouzeného, aby byla resocializace a reintegrace úspěšná záleží na postojích odsouzeného k sobě samotnému, postojích k trestnému činu a na motivaci ke změně. Nejčastějšími skupinami odsouzených, kteří mají šanci k úspěšné reintegraci jsou například: prvotrestanci, odsouzení bez poruch chování, odsouzení po krátkodobém trestu, mladí odsouzení, odsouzení s vhodným zázemím, odsouzení s kvalitními pracovními návyky.⁷⁴

Důvody potřebnosti postpenitenciární péče:

- a) penitenciární proces nemusí být pro odsouzeného dostačující na dosaženou změnu, a proto odsouzený potřebuje pomoc při adaptaci na běžný život,
- b) první dny po propuštění jsou nejtěžší, propuštěný může podlehnout negativním vlivům,
- c) odsouzený může prožívat krizi po propuštění z výkonu (obavy, bezradnost, úzkosti),
- d) mohou působit důsledky prizonizace,
- e) propuštěný dostane nálepku kriminálního,

⁷³ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňými*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 61. ISBN 978-80-7372-204-3 .

⁷⁴ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňými*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 56-57. ISBN 978-80-7372-204-3 .

f) problémy s obnovením vztahů, rodičovské role,⁷⁵

g) problémy profesního uplatnění.

Postpenitenciární péče je dělena na:

a) nucenou – vymezená zákonem a propuštěného omezuje (např. probační a mediační služba, parola, ochranné léčení),

b) dobrovolnou – dobrovolné rozhodnutí propuštěného o zahájení nebo ukončení kontaktu (např. charitativní organizace, nízkoprahová centra).⁷⁶

Základní nabídka pomoci postpenitenciární péče:

a) pomoc při hledání profesního uplatnění,

b) pomoc při hledání ubytování,

c) finanční podpora,

d) pomoc při socializaci propuštěného,

e) sociálně právní poradenství.⁷⁷

Realizování vyšší úrovně účinnosti postpenitenciární péče přinesl systém kontinuální sociální péče, ta byla koncipovaná na základě postpenitenciární péče. Kontinuální sociální péče obklopuje práci s klientem ve všech fázích trestního řízení, soudního řízení i ve výkonu trestu. Cílem je navázání socioterapeutického vztahu, aby si klientova osobnost vytvořila pozitivní sociální pouto k okolí, a aby se předešlo sociální izolaci.

Kontinuální sociální péče se zabývá:

a) prací s rodinou klienta,

b) pomocí při řešení sociálně právních věcí (kontakt s institucemi, zdravotní péče, pomoc na úřadě),

c) omezováním vlivů sociálně patologických skupin dopadajících na klienta.⁷⁸

⁷⁵ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňnýmimi*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 60. ISBN 978-80-7372-204-3 .

⁷⁶ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňnýmimi*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s . 60. ISBN 978-80-7372-204-3 .

⁷⁷ ČERNÍNOVÁ, V . *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1 .vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s . 214. ISBN 978-80-7380-138-0 .

⁷⁸ ČERNÍNOVÁ, V . *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1 .vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s . 215. ISBN 978-80-7380-138-0 .

Zařazení klientů do průběhu kontinuální sociální péče se rozhoduje na základě:

- a) pravidelných vyhledávání klientů ve vazebních věznicích a věznicích pro výkon trestu,
- b) seznamů odsouzených, kteří jsou na výstupním oddíle, seznamy jsou pravidelně odesílány věznicí k sociálním kurátorům.⁷⁹

Struktura kontinuální sociální péče s klienty (obviněnými, odsouzenými, propuštěnými) reprezentuje:

- a) působení sociálních kurátorů na klienty v trestním a soudním řízení, jak ve vazbě, tak na svobodě,
- b) spolupráce sociálních pracovníků Vězeňské služby a sociálních kurátorů – jde o předání informací o klientovi, prohloubení resocializace odsouzených do společnosti,
- c) vytvoření lepších podmínek pro uplatnění sociální práce ve vztahu ke klientovi,
- d) klient se může naučit řešit svoji situaci lepším způsobem bez kriminálního jednání společně s nácvikem a prohloubení samostatnosti,
- e) snaha o eliminaci a zmírnění pocitů izolace,
- f) motivuje a vede klienta k integraci do společnosti,
- g) kontinuální sociální péče je poskytována na požádání.⁸⁰

Pro společnost kontinuální sociální péče přináší:

- a) lehčí reintegraci jedince,
- b) informace o pochopení příčin konfliktů,
- c) napomáhá klientům najít životní hodnoty,
- d) minimalizace recidivy.

⁷⁹ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 216. ISBN 978-80-7380-138-0.

⁸⁰ ČERNÍNOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 216-217. ISBN 978-80-7380-138-0.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Cílem bakalářské práce je zjistit postoje odsouzených programům zacházení. Dílčím cílem je posoudit, zda je pro odsouzené nabídka aktivit dostačující.

V praktické části se autorka věnovala kvantitativnímu výzkumu metodou dotazníkového šetření. Dotazník s jedna dvaceti otázkami, byl položen celkem šedesáti odsouzeným mužům ve výkonu trestu odnětí svobody. Dotazník byl předán do Vazební věznice Pankrác v papírové formě spolu s pokyny pro respondenty. Součástí sběru dat byly instrukce pro osobu odpovědnou za předání dotazníků odsouzeným. Na odpovědi autorka čekala pouhé dva dny. Zvolila tuto formu pro nejlepší dosažení počtu respondentů a poznatků k bakalářské práci.

Vazební věznice Pankrác zajišťuje výkon vazby obviněných mužů a žen, výkon trestu odnětí svobody u mužů a žen a výkon zabezpečovací detence pro odsouzené. Kapacita Vazební věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence je 1 202 míst. Součástí výkonu trestu je nástupní oddělení a oddělení pro pracovně nezařaditelné. Vazební věznice zahrnuje také Nemocnici s poliklinikou, ta zajišťuje pomoc a léčení vězňených jedinců.⁸¹

7 POPIS VYBRANÉ METODY

K autorčině práci byla použita metoda dotazníkového šetření, to znamená, že pomocí položených vhodných otázek se autorka ptala respondentů, tak aby dostala podklady k její bakalářské práci.

Dotazníkové šetření bylo možné díky domluvě mezi Vazební věznicí Pankrác a autorkou, kontakt zprostředkoval pan docent Jůzl. Podmínkou ke sběru dat bylo uchování anonymity a bezpečnosti odpovědí, to bylo zajištěno pomocí uzavřené schránky, do které byly dotazníky vloženy. Bylo osloveno šedesát odsouzených mužů ve výkonu trestu odnětí svobody. Důvodem k tomuto zúženému okruhu respondentů je

⁸¹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vazební věznice a ÚpVZD Praha Pankrác, Základní informace* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/zakladni-informace>

cíl práce. Dotazník má celkem 21 obecných otázek. Obsahuje 8 otevřených a 13 otázek uzavřených. Dotazník byl položen anonymně, za účelem podkladu k bakalářské práci.

8 HYPOTÉZY

Níže jsou zformulované hypotézy k dotazníkovému šetření praktické části.

Hypotéza č. 1 : Až 50 % odsouzených se po absolvování programu zacházení nechce vrátit k páčání trestné činnosti.

Hypotéza č. 2 : Minimálně polovina odsouzených považuje aktivity programů zacházení za efektivní.

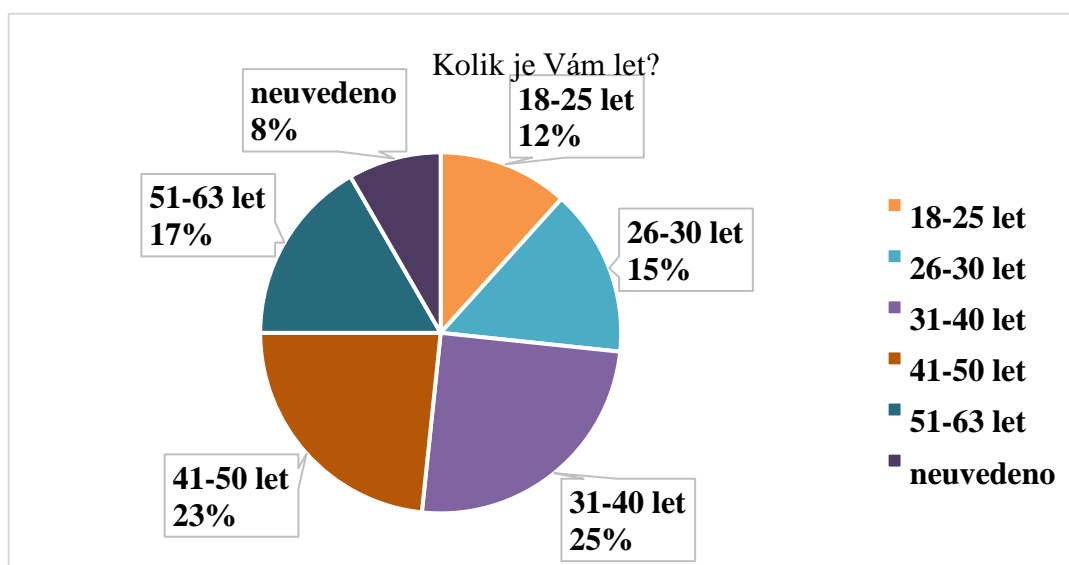
Hypotéza č. 3 : Nabídka aktivit programů zacházení je dostačující.

Hypotéza č. 4 : Kvalitu realizace programů zacházení hodnotí odsouzení pozitivně.

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

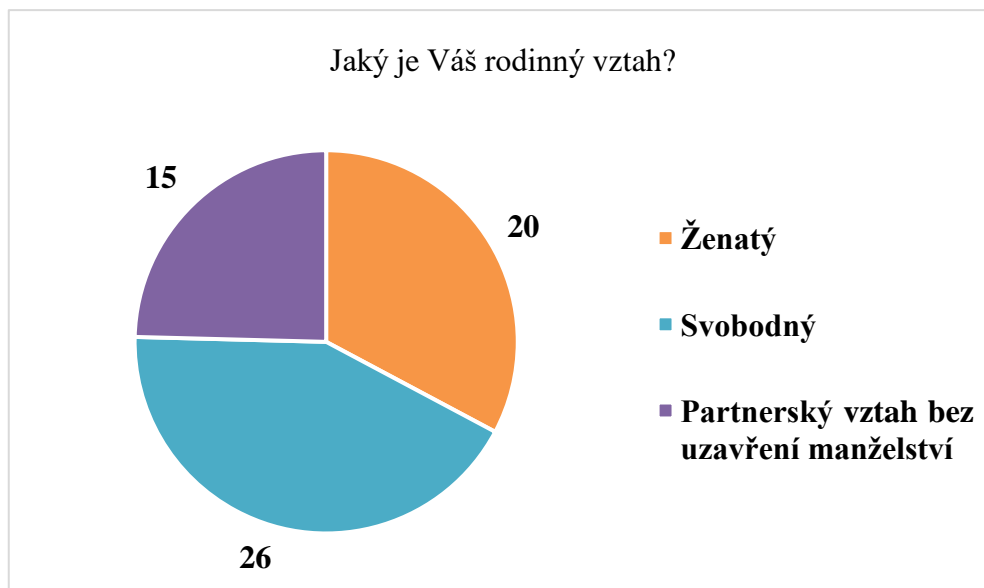
Níže jsou vyhodnoceny jednotlivé otázky, které byly uvedeny v dotazníku určeném pro odsouzené muže ve výkonu trestu odnětí svobody.

Graf 1 : Kolik je Vám let?

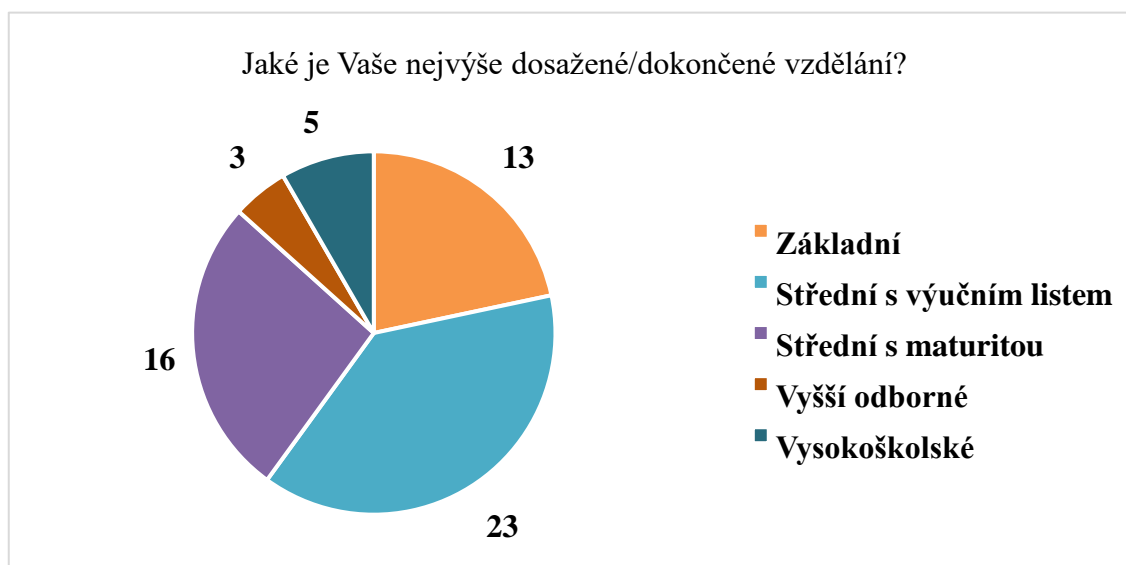
Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf 2 : Jaký je Váš rodinný vztah?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf 3 : Jaké je Vaše nejvýše dosažené/dokončené vzdělání?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Grafy číslo 1,2 a 3 a jejich odpovědi slouží k interpretaci základních údajů týkajících se respondentů. Graf číslo 1 říká, že nejpočetnější věkovou skupinou dotazovaných je rozmezí věku 31-40 let, průměrný věk respondentů je z odpovědí 38 let. Do věkového rozmezí 31-40 let patří 15 respondentů z 60 celkových.

Graf číslo 2 poukazuje na to, z jakého zázemí odsouzení přichází. Lze říct, že 26 dotazovaných z 60 celkových jsou svobodní muži, 20 respondentů je ženatých a 15 je v partnerském vztahu bez uzavření manželství. Autorka si myslí, že je důležité znát prostředí, ze kterého odsouzený přichází pro udržení a prohloubení vztahů mezi odsouzeným a rodinou, manželkou, přítelkyní nebo blízkou osobou.

Graf číslo 3 říká, že dotazované osoby mají nevyšší dosažené vzdělání střední s výučním listem. Autorka si myslí, že vyučení odsouzení s výučním listem mají při kombinaci s dalšími faktory dobré kompetence pro rozvoj a prohloubení pracovních aktivit (v minulosti došlo k započítání určitých pracovních návyků a dovedností právě ve škole).

Graf 4 : Za jaký trestný čin jste odsouzen?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Otázka číslo 4 otázkou otevřenou, skupiny, které autorka vytvořila na základě odpovědí se od sebe liší spáchaným činem, ale počtem přihlášených odpovědí příliš ne.

1) Podvod

Tento trestný čin spáchalo 12 respondentů, jedná se o nejpočetnější skupinu. Podvod je trestný čin, kterého se dopustí ten, kdo zneužije cizí nevědomosti nebo důvěry a způsobí škodu na cizím majetku k obohacení sebe nebo jiného.⁸²

2) Zanedbání povinné výživy

Tento trestný čin spáchalo 7 respondentů. Jedná se o neplnění nebo úmyslné vyhýbání plnění zákonné povinnosti zaopatřovat nebo živit jinou osobu.

3) Loupež

Za loupež jsou odsouzeni 4 dotazovaní. Loupeží se rozumí zmocnění se cizí věci s použitím násilí nebo výhrůžky bezprostředního násilí.⁸³

4) Zpronevěra

Za zpronevěru si odpykává svůj výkon trestu 7 respondentů. Zpronevěra je přisvojení cizí věci, která byla jedincovi svěřena, a tak způsobí škodu na cizím majetku.⁸⁴

5) Krádež

Krádeže se dopustilo 7 dotazovaných. Krádež je přisvojení si cizí věci zmocněním a plní jednu z podmínek Trestního zákona. Na rozdíl od loupeže se při krádeži neužívá násilí.⁸⁵

6) Drogová trestná činnost

Drogovou trestnou činnost odpovědělo 10 respondentů. Tímto okruhem se myslí veškerá trestná činnost spojená s drogy – nedovolená výroba nebo pěstování, přechovávání látek, šíření toxikomanie apod.

7) Maření výkonu úředního rozhodnutí

Za tento čin je odsouzeno 5 respondentů. Maření výkonu úředního rozhodnutí způsobuje ten, kdo maří nebo ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu

⁸² Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 2009, částka 11. ISSN 1211-1244. Dostupné z : <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

⁸³ tamtéž

⁸⁴ tamtéž

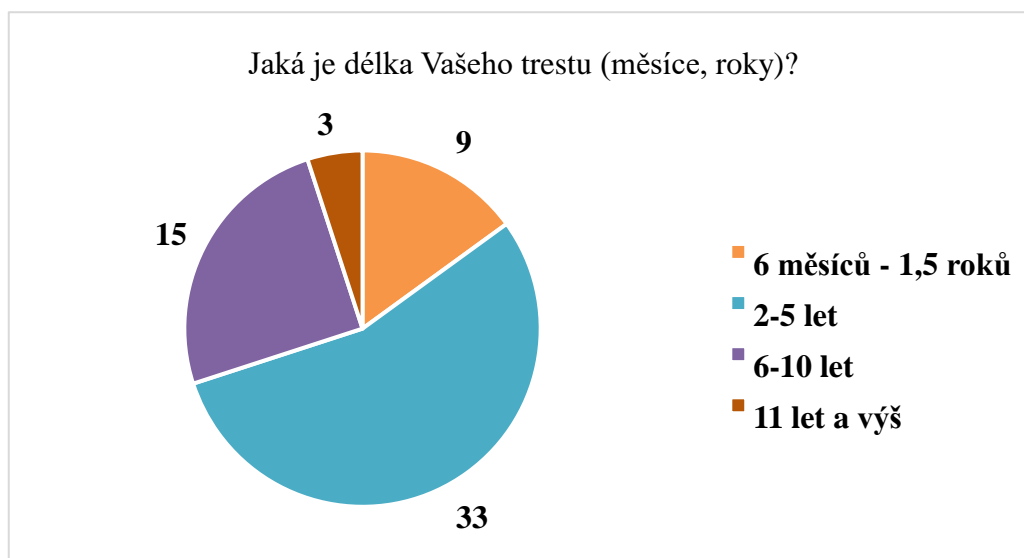
⁸⁵ tamtéž

veřejné moci (např. vykonává činnosti, navštěvuje akce, dopouští se jednání, které mu bylo rozhodnutím zakázané).⁸⁶

8) Přechin

Za přechin si odpykává svůj trest 5 dotazovaných. Přechin jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do pěti let

Graf 5 : Jaká je délka Vašeho trestu (měsíce, roky)?

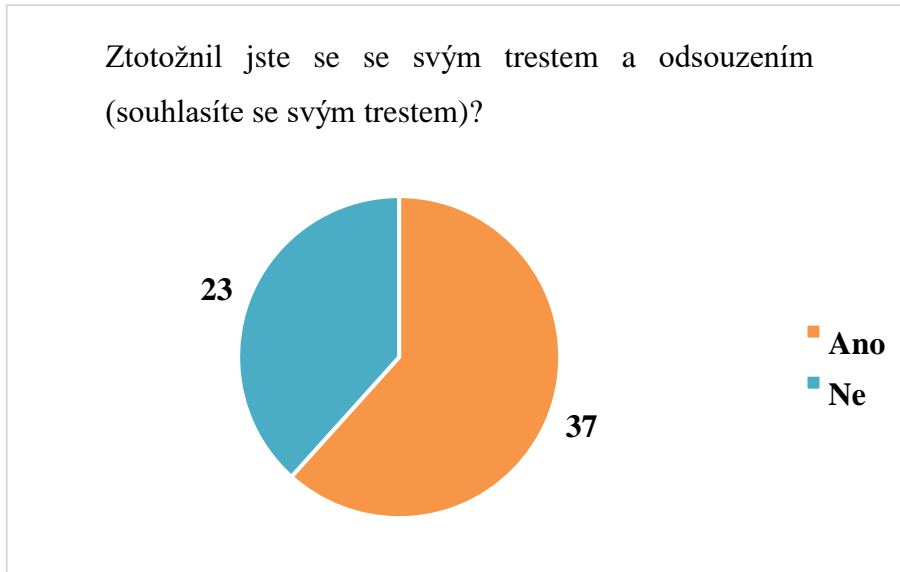

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Podle Grafu číslo 5 lze říct, že respondenti si odpykávají nejčastěji trest v rozmezí dvou až pěti let, do této kategorie patří 33 dotazovaných z celkových 60. Nejmenší skupinou je kategorie s délkou trestu jedenáct a výš. Je možné určit z předchozího grafu, že s největší pravděpodobností do rozmezí jedenáct a výš patří ti odsouzení, kteří si odpykávají svůj trest za pokus o vraždu.

⁸⁶ tamtéž

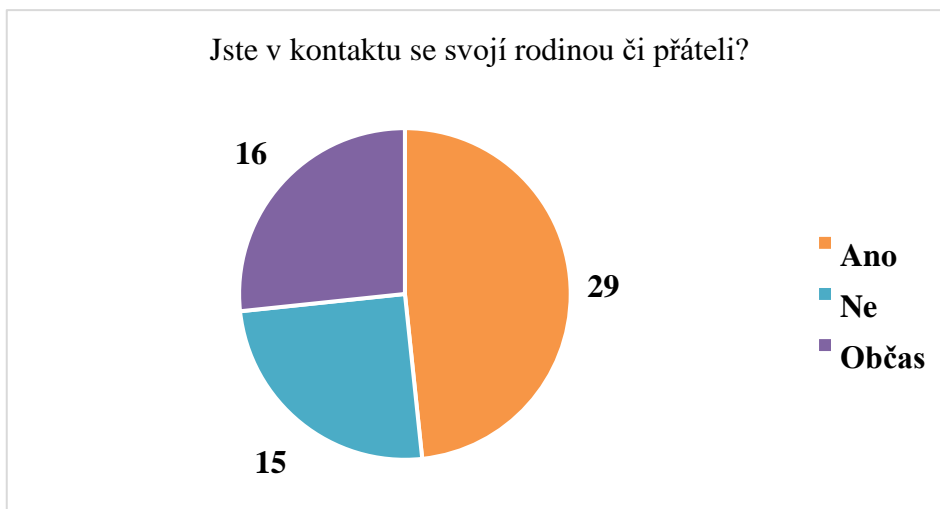
Graf 6 : Ztotožnil jste se se svým trestem a odsouzením (souhlasíte se svým trestem)?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Z grafu číslo 6 lze vyčíst, že 37 respondentů se ztotožnilo se svým trestem a odsouzením, za to 27 dotazovaných odpovědělo, že nesouhlasí se svým trestem. Autorka si myslí, že při ztotožnění odsouzeného se svým odsouzením hraje velký faktor, zda se jedná o prvotrestance nebo recidivistu, recidivní chování se vyznačuje i tím, že jedinec je ke svým činům lhostejný, a proto nevidí smysl propojení uloženého trestu se svým kriminálním chování. Prvotrestanci mohou být většinou i jedinci epizodického typu, tedy ti, kteří vybočili ze svého běžného života a chování, mají větší předpoklady pro přijetí odpovědnosti a pocitu viny. Dále si autorka myslí, že důležitým faktorem je i za co odsouzení si odpykávají svůj trest, zda chtějí změnu a o jaký typ delikventa se jedná.

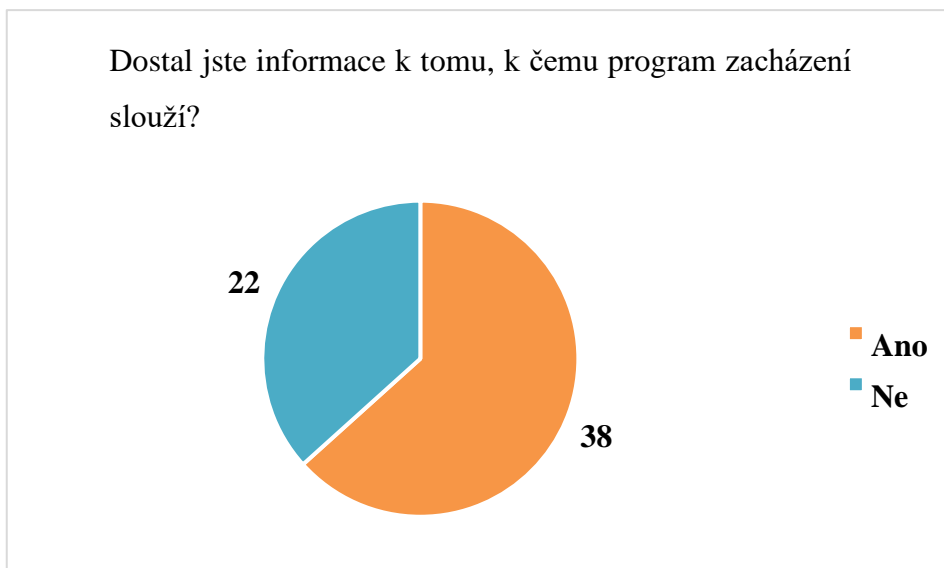
Graf 7 : Jste v kontaktu se svojí rodinou či přáteli?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf číslo 7 říká, že 29 respondentů je v kontaktu se svojí rodinou či přáteli, 16 dotazovaných je pouze občas a 15 respondentů není vůbec. Autorky názor je takový, že je nutné vědět rodinné a sociální zázemí jedince. Lze říct, že jedinci s nestabilními rodinnými vztahy mají větší předpoklady, k tomu se vrátit k delikventnímu jednání, dochází k recidivě. Myslí si, že Vězeňská služba, podle jejích zkušeností, se snaží dobře o udržení vztahů s rodinou a blízkými formou návštěv a vycházek.

Graf 8 : Dostal jste informace k tomu, k čemu program zacházení slouží?

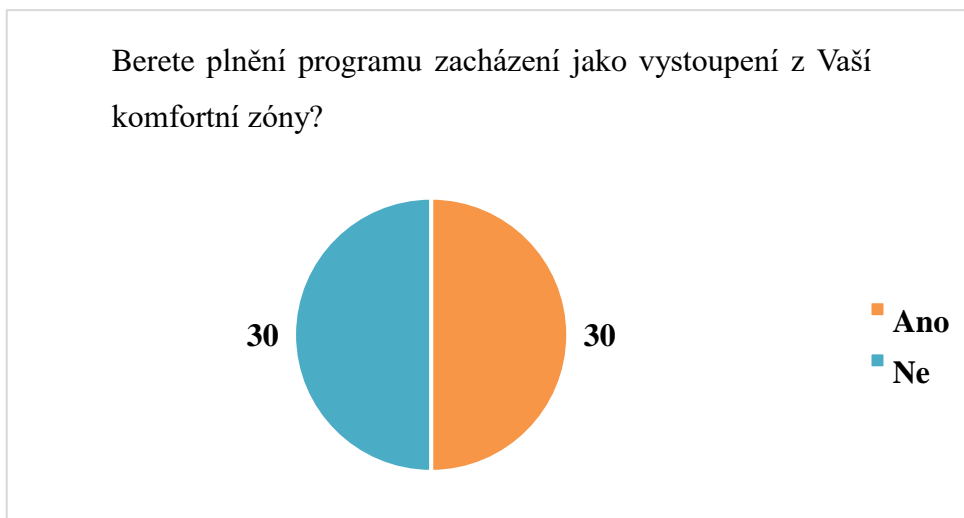

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Výsledky grafu číslo 8 říkají, že 38 respondentů z 60 celkových dostalo informace k čemu program zacházení slouží, 22 dotazovaných tyto informace neobdrželi.

Pohled autorky na tuto problematiku je takový, že záleží na přístupu personálu a odsouzeného. Jestliže bude jedinec nespolupracovat, je velice pravděpodobné že mu aktivity odborník přidělí sám a pak může mít odsouzený pocit, že informace nedostal i přes to, že k tomu mohlo dojít kvůli jeho přístupu. Toto může být i ze strany personálu, jestliže odborník bude zachovávat lhostejný postoj, a nebude se věnovat odsouzenému, lze očekávat, že základní informace k programu zacházení odsouzený nedostane.

Graf 9 : Berete plnění programu zacházení jako vystoupení z Vaší komfortní zóny?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf 9 ukazuje výsledky, kterými jsou, že 30 respondentů z 60 nebere plnění programu jako vystoupení z komfortní zóny a pro 30 dotazovaných to je výstup z komfortní zóny. Autorka si myslí, že jedinci, kteří plnění programu neberou jako výstup z komfortní zóny mají ukotvené hodnoty, normy, návyky, se kterými se dá v průběhu programu pracovat a prohlubovat je. Pro odsouzené, kteří berou program jako mimo jejich komfortní zónu může být náročnější prohloubit a ukotvit nové pozitivní vzorce chování a návyky. Jedinec by měl mít pocit funkčnosti programu a přinášení nových pozitivních návyků a vzorců chování.

Graf 10: Je pro Vás atmosféra ve věznici příznivá pro Váš rozvoj?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf číslo 10 ukazuje na to, že až 26 respondentů si myslí, že atmosféra ve věznici je nepříznivá pro jejich rozvoj. Faktory, které ovlivňují rozvoj odsouzeného můžou být např. na jakém oddělení výkonu trestu se nachází, složení spoluvězňů, složení personálu, ubytovací podmínky apod. Je nutné mít ve věznicích dostatek odborného personálu, aby se co nejvíce mohli věnovat práci s odsouzeným pro jeho rozvoj.

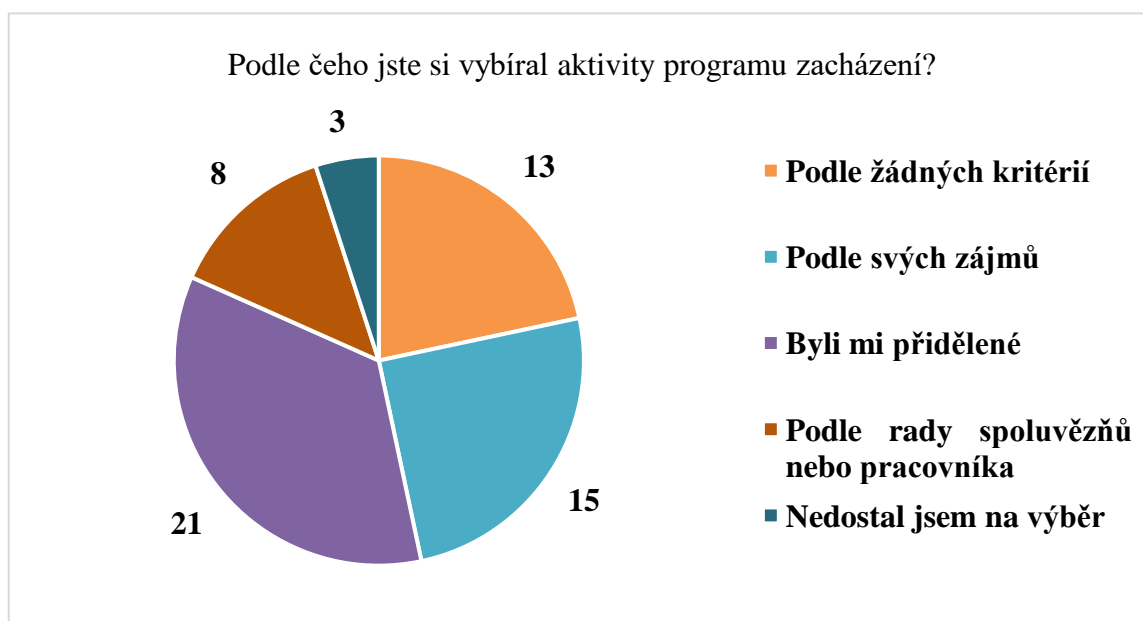
Graf 11: Jaká je kvalita realizace programu zacházení?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Výsledky grafu číslo 11 jsou zajímavé. Až 18 dotazovaných si myslí, že kvalita realizace programu zacházení je přiměřená a 16 respondentů si myslí, že je velice dobrá. Podle autorky opět záleží na přístupu zaměstnanců a na tom na jakém oddělení se trestanec nachází (např. ve vysokém stupni zabezpečení nebo ve zvýšené ostraze nemá jedinec takový přístup k aktivitám programu, a proto může zastávat názor, že je realizace špatná).

Graf 12: Podle čeho jste si vybíral aktivity programu zacházení?

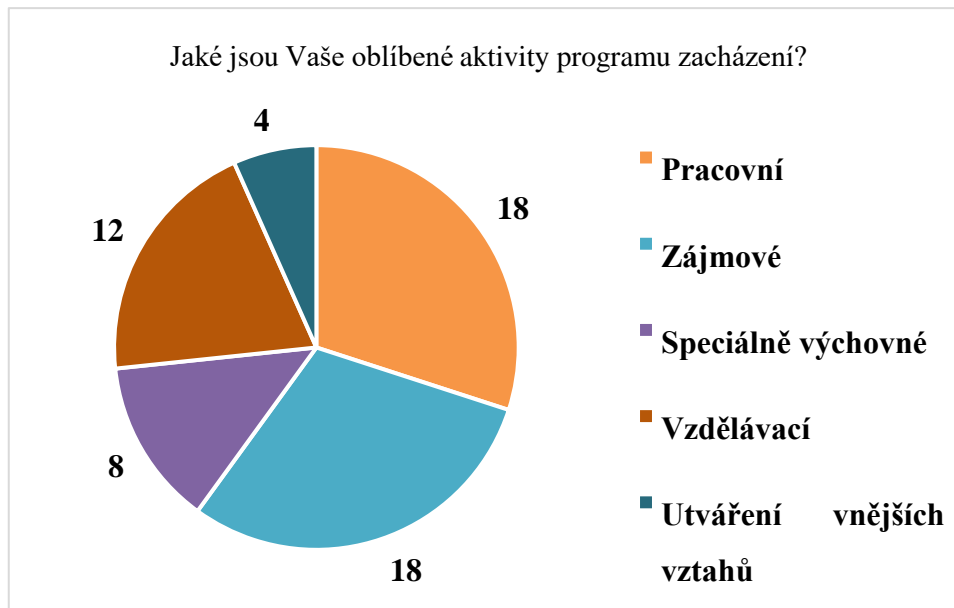

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf číslo 12 říká, že aktivity programu zacházení byli přiděleny 21 respondentům. 15 dotazovaných si aktivity vybralo podle svých zájmů, 13 podle žádných kritérií, 8 odsouzených si vybralo aktivity na základě radě někoho jiného a 3 dotazovaní nedostali na výběr.

Autorka si myslí, že při vybírání aktivit závisí i na spolupráci odsouzeného s odborníkem a podle dalších faktorů (např. komplexní zprávy o odsouzeném) se pak vybírají vhodné aktivity programu.

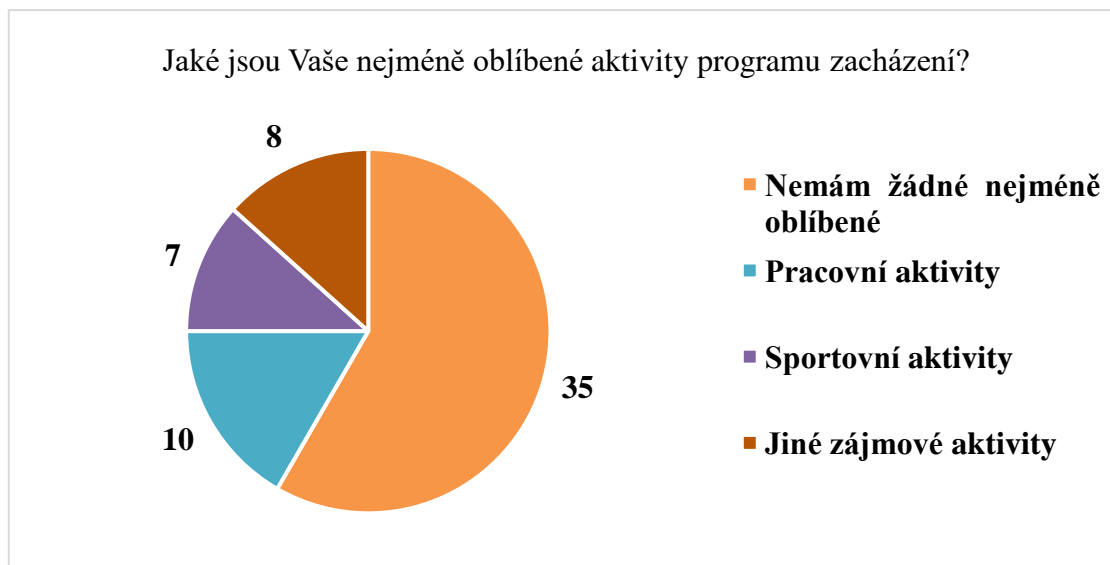
Graf 13: Jaké jsou Vaše oblíbené aktivity programu zacházení?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Mezi respondenty podle grafu číslo 13 lze vidět, že nejoblíbenější aktivitou jsou zájmové činnosti a pracovní aktivity. Zájmové aktivity se dočkali oblíbenosti 18 respondentů, se stejným počtem to mají pracovní aktivity. Opět záleží, na jakém oddělení a stupni zabezpečení výkonu trestu odsouzení jsou a jaké tam mají možnosti. Oblíbenost pracovních aktivit si autorka vysvětluje tak, že je to možnost pro odsouzené být mimo celu, zájmové aktivity podle ní jsou oblíbené svoji relačním významem, prohloubení vztahů mezi dalšími spoluvězni a posilování dovedností (např. fyzická síla).

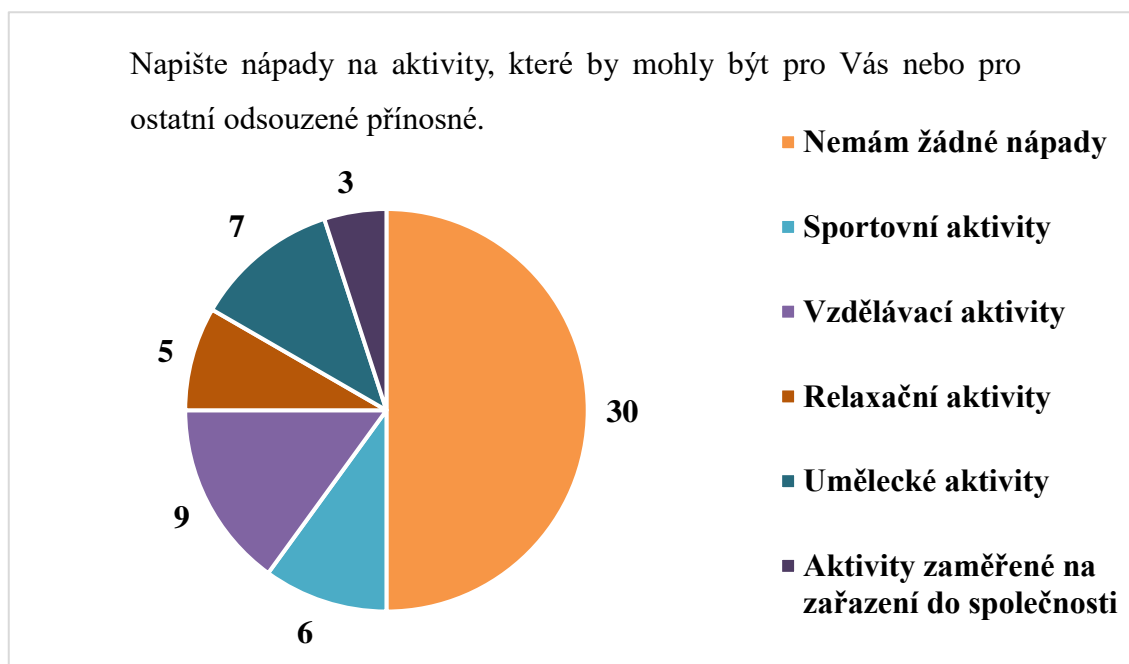
Graf 14: Jaké jsou Vaše nejméně oblíbené aktivity programu zacházení?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Podle Grafu číslo 14 lze říct, že až 35 respondentů nemá nejméně oblíbenou aktivitu programu zacházení.

Graf 15: Napište nápady na aktivity, které by mohly být pro Vás nebo pro ostatní odsouzené přínosné.

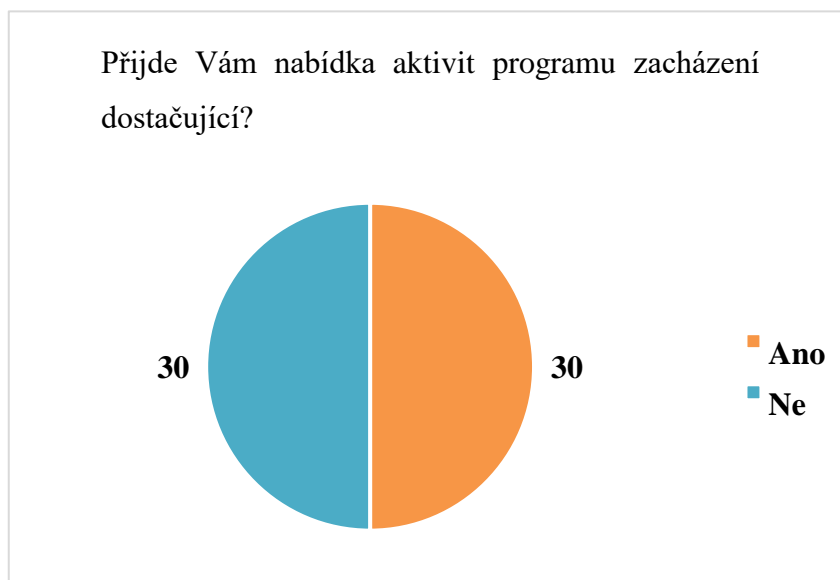
Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf číslo 15 poukazuje na to, že až 30 dotazovaných osob nenašlo žádné nápady na aktivity pro sebe nebo spoluvězně. Až 9 respondentů by uvítalo více vzdělávacích aktivit, 7 odsouzených by zvolilo více uměleckých aktivit (např. hudba, umění, čtení, kino).

Autorka je z toho názoru, že umělecké aktivity patří do zájmových aktivit a úzce souvisí se vzdělávacími aktivitami, protože umělecké aktivity mohou mít pro odsouzené přidanou hodnotu. Zavedení chození do kina, muzeí či galerií by autorka realizovala na výstupním oddílu pro odsouzené, kteří plní program zacházení, mají zájem o tuto možnost a vykazují známky dobrého chování ve výkonu.

Zajímavou skupinou byli aktivity, které zvolili 3 respondenti a to takové, které jsou zaměřené na začlenění jedince do společnosti. Autorce přijde jedna z nejdůležitějších funkcí působení programu zaházení a funkce výkonu trestu resocializace a reintegrace jedince do společnosti. Začlenění odsouzeného zpátky do běžného života bez kriminálního jednání by měla mít funkce výkonu trestu velké působení na odsouzeného, aby nedocházelo k recidivě nebo relapsu.

Graf 16: Přijde Vám nabídka aktivit programu zacházení dostačující?

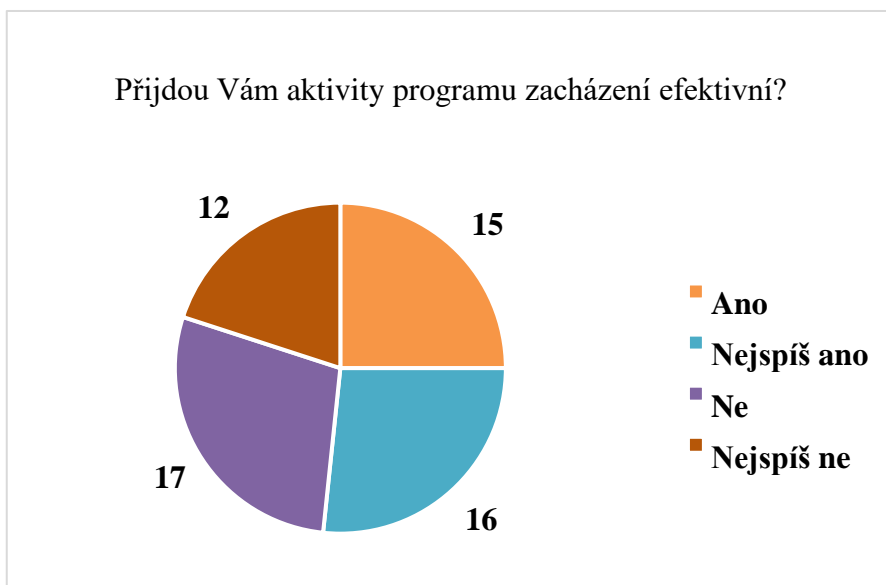

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Výsledky grafu číslo 16 jsou, že přesně polovina respondentů si myslí, že nabídka aktivit není dostačující a druhá polovina si myslí, že nabídka dostačující je. Toto se odvíjí na spolupráci mezi odsouzeným a specialistou, progresem plnění programu, potřebami

odsouzeného a na jakém stupni zabezpečení odsouzený výkon trestu odpykává. Spolupráce se odvíjí i od typu delikventního chování odsouzeného, někteří typy jdou za účelem změny, některým je posun lhostejný, a proto nebudou chtít žádné možné aktivity vyzkoušet.

Graf 17: Přijdou Vám aktivity programu zacházení efektivní?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Výsledky grafu 17 jsou si velmi podobné. Otázka byla na zjištění, zda si odsouzení myslí, že je program zacházení efektivní.

Odpovědi byli rozděleny do čtyř skupin, na ty respondenti odpověděli takto:

Ano – 15 dotazovaných,

Nejspíš ano – 16 dotazovaných,

Ne – 17 dotazovaných,

Nejspíš ne – 12 dotazovaných.

Efektivita programu zacházení je u každého odsouzeného jiná a je zabarvena vlastními přesvědčeními. Jestliže jedinec plní minimální program zacházení a např. provozuje jen pracovní činnosti pro chod věznice, je jasné že efektivitu nebude hledat žádnou než jedinec, který plní např. zájmové aktivity a pracuje v provozovnách hospodářské činnosti, ten efektivitu uvidí. Odvíjí se to od vlivů přicházejících od vězeňské skupiny, zda je jedinec recidivista nebo prvotrestanec a na jakém oddělení momentálně je. Je možné, že i jedinec, který bude chtít přeradit do nižšího stupně zabezpečení se bude

snažit plnit programy zacházení, aby se do nižšího stupně dostal, a tak efektivita programu je znatelná.

Graf 18: Myslíte si, že po absolvování programu zacházení se po propuštění vrátíte k trestné činnosti?

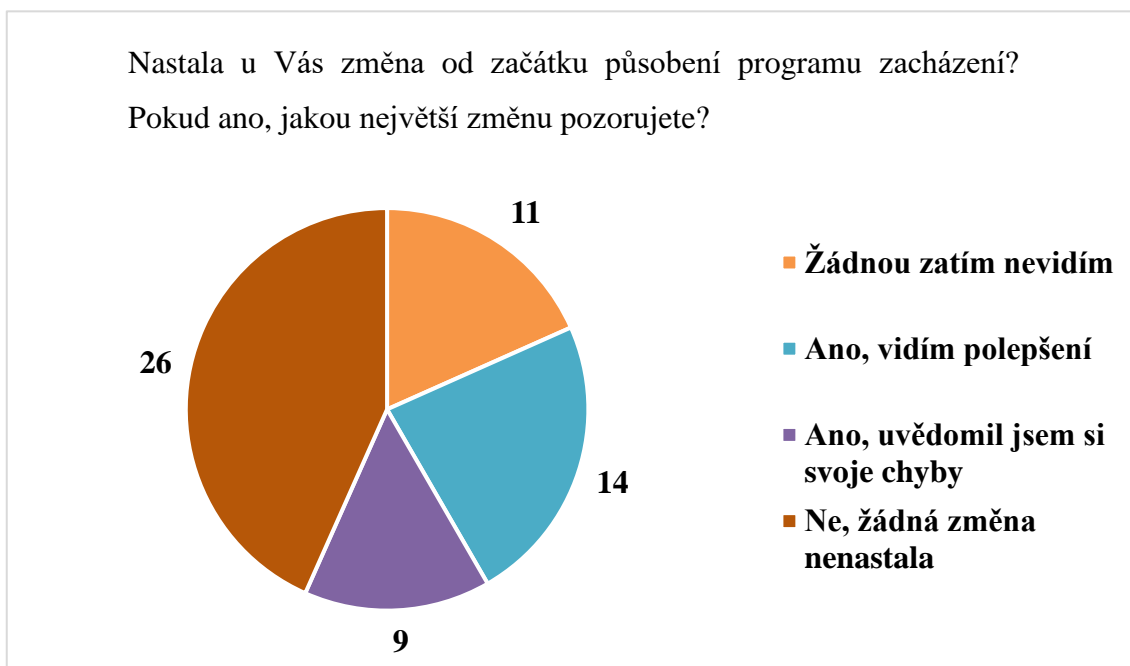

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Recidiva se u odsouzených osob objeví nejčastěji do roka po propuštění z výkonu trestu. Graf číslo 18 ukazuje, že až 33 respondentů se rozhodně nechce vrátit k páčání trestné činnosti a 8 dotazovaných se vrátit rozhodně chce.

Autorky přesvědčení je, že záleží, jestli má odsouzený silné vztahy s lidmi z kriminální subkultury a zda je jeho pocit viny a uvědomění si větší než touha po páčání trestné činnosti. Věří, že u některých jedinců mohlo nastat trauma, na které se mohou zaměřit standardizované programy zacházení (např. pro pachatele dopravních nehod je tu program PARDON) a práce s traumatem a celým trestným činem může vést k nepáčání další trestné činnosti, faktorem je samozřejmě i osobnost delikventa.

Graf 19: Nastala u Vás změna od začátku působení programu zacházení? Pokud ano, jakou největší změnu pozorujete?

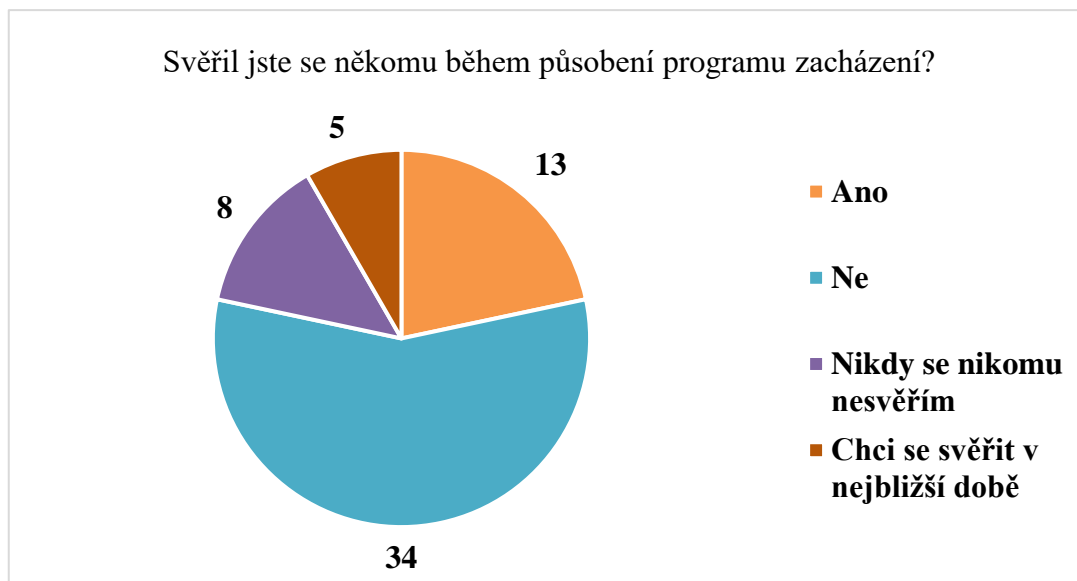

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Podle grafu číslo 19 lze říct, že 26 respondentů nevidí změnu od začátku působení programu zacházení. Až 11 dotazovaných napsalo, že vidí polepšení.

Autorka s myslí, že žádná změna souvisí s negativními vlivy prizonizace, zejména ideologizace. Jedinec si hledá výmluvy ke svému delikventnímu chování a příčiny nachází v okolí. Užívání obranných mechanismů jedince může ovlivnit osobnostní rysy jedince, díky čemuž si odsouzený může myslet, že chyba není na jeho straně a nepotřebuje se změnit.

Graf 20: Svěřil jste se někomu během působení programu zacházení?

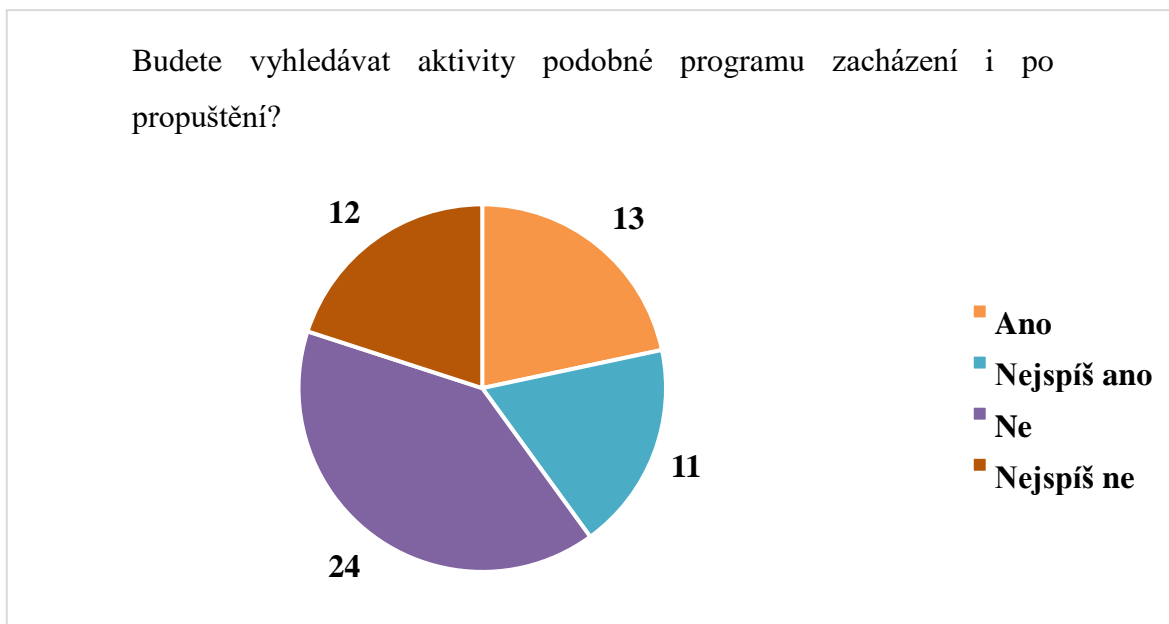

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Graf číslo 20 vymezuje, že až 34 dotazovaných odsouzených se nedsvěřili nikomu během působení programu zacházení. Pouze 13 respondentů se svěřilo, 8 se jich nikdy nedsvěří a 5 se chce v nejbližší době svěřit.

Autorka je přesvědčená, že tato problematika souvisí s rolí vězně ve vězeňské subkultuře, s rodinným zázemím a se vztahem mezi odsouzeným a odborníkem. Větší pozornost by měla být věnována upevnění a budování vztahů a vazeb s rodinou a blízkými osobami, které nejsou z kriminálního okolí, aby docházelo ke svěřování odsouzeného.

Graf 21: Budete vyhledávat aktivity podobné programu zacházení i po propuštění?

Zdroj: autor práce, 2023 (vlastní šetření)

Podle grafu číslo 21 lze říct, že 24 respondentů nebude vyhledávat aktivity podobné programům zacházení, 13 dotazovaných z celkových 60 však ano.

Možné příčiny, proč většina respondentů nebude vyhledávat aktivity podobné programům zacházení mohou být podle autorky např. negativní vlivy prizonizace, neplnění programu zacházení, recidivisti se záměrem si výkon trestu jen odsedět a pokračovat v kriminální kariéře.

10 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

Níže jsou vyhodnoceny všechny hypotézy k dotazníkovému šetření praktické části bakalářské práce.

Hypotéza č. 1: Až 50 % odsouzených se po absolvování programu zacházení nechce vrátit k páčání trestné činnosti.

Hypotéza č. 1 byla potvrzena díky otázce a grafem číslo 18 „Myslíte si, že po absolvování programu zacházení se po propuštění vrátíte k trestné činnosti?“. Na tuto otázku odpovědělo 33 respondentů rozhodně ne a 11 dotazovaných spíše ne. Tato hypotéza určuje postoj odsouzených k programům zacházení. Postoje to určuje proto, že cílem programů zacházení je ochrana společnosti, úspěšná reintegrace odsouzeného a uvědomění si vlastní činy a převzetí zodpovědnosti za své činy. Není jasné, jestli

odsouzení cítí pocit viny, ale jestliže se odsouzení staví k páčání trestné činnosti negativně tak tím dochází k ochraně společnosti a tím se účel programů naplňuje.

Hypotéza č. 2 : Minimálně polovina odsouzených považuje aktivity programů zacházení za efektivní.

Hypotéza č. 2 byla potvrzena díky odpovědím z otázky číslo 17 „Přijdou Vám aktivity programu zacházení efektivní?“. Až 16 respondentů vybralo odpověď „Nejspíš ano“ a 15 dotazovaných odpověď „Ano“. Efektivitu programu zacházení bere každý odsouzený jinak, faktorem jsou vlastní názory a postoje. Jestliže až 31 respondentů si myslí, že jsou aktivity efektivní, mohlo by docházet, při správném působení, ke změnám postojů a negativních vzorců chování.

Hypotéza č. 3 : Nabídka aktivit programů zacházení je dostačující.

U Hypotézy č. 3 lze říct, že byla potvrzena díky odpovědím na otázku číslo 16 „Přijde Vám nabídka aktivit programu zacházení dostačující?“, kde 30 respondentů odpovědělo „Ano“ a 30 dotazovaných osob „Ne“. Dostačující aktivity vidí každý odsouzený jinak, záleží na stupni zabezpečení a oddělení a na přístupu, jak pachatele k odborníkovi, tak odborníka k pachateli a na typu delikventa.

Hypotéza č. 4 : Kvalitu realizace programů zacházení hodnotí odsouzení pozitivně.

Hypotéza č. 4 byla potvrzena díky otázce číslo 11 „Jaká je kvalita realizace programu zacházení?“, kde odpovědělo 18 respondentů, že je kvalita přiměřená a 16, že je kvalita velmi dobrá. Zde podle autorky záleží nejvíce na působení a přístupu zaměstnanců a odborníků.

11 NÁVRH NA VYLEPŠENÍ SITUACE

Podle grafů lze říct, že postoje odsouzených k programů zacházení jsou různorodé. Většina odsouzených považuje aktivity programů za efektivní a nechtějí se vrátit k páčání trestné činnosti, zároveň si nemyslí, že je atmosféra ve věznici příznivá pro jejich rozvoj, a že u většiny z nich nenastala změna. Nabídka aktivit programu zaházení přijde většině respondentům dostačující. Řešení autorka nalézá v zaměstnání více odborníků vězeňské služby, zaměření se na eliminaci negativních vlivů prizonizace, udržování rodinných vztahů a ukotvení pozitivních návyků pro život na svobodě.

ZÁVĚR

V mé bakalářské práci jsem si stanovila cíl, kterého jsem chtěla dosáhnout. Odsouzené osoby jsou pro většinovou společností osoby vyloučené ze společnosti. Já jsem si toto téma vybrala, protože mám k němu blízko. Dozvěděla jsem se více o programech zacházení a o postojích odsouzených k těmto programům.

V první kapitole mé bakalářské práce jsem se věnovala pojetí trestu a trestání, jeho funkci a účelu. Druhá kapitola byla o výkonu trestu odnětí svobody, zaměřila jsem se na výchovnou funkci výkonu trestu odnětí svobody, na diferenciaci věznic a odsouzených, na roli vězňů, na odborníky ve věznicích, prizonizaci a druhý život vězňů, práva a povinnosti odsouzených ve VTOS a na krizi z uvěznění. V kapitole tři jsem dala pozornost práci s odsouzenými, popsala jsem penitenciární diagnostiku, zásady zacházení, delikventní chování a typologii delikventního jednání. Čtvrtá kapitola byla věnována programům zacházení s odsouzenými. Vylíčila jsem funkce programů, zásady zpracování programu, aktivity programu, minimální program zacházení, cíle Koncepce vězeňství do roku 2025, SARPO, standardizované programy zacházení a dodala ukázkou závěrečné zprávy o zařazení do Programu 3Z. Kapitola číslo pět byla věnovaná postpenitenciární péči, její popis, dělní, nabídka pomoci a popisu kontinuální sociální péče.

Praktická část měla kapitolu číslo šest až jedenáct a zabývala se celým mým dotazníkovým šetřením, proč jsem tuhle metodu použila, jak jsem ji zpracovala, formulace hypotéz a poté následovaly graficky znázorněné otázky s odpověďmi. Vyhodnotila jsem hypotézy, zda se potvrdily nebo ne a navrhla jsem návrh na vylepšení situace.

Můj cíl práce byl splněn v dotazníkovém šetření pro 60 odsouzených mužů ve výkonu trestu odnětí svobody. Zodpovězeno bylo celkem 21 otázek, s cílem zjistit jaký postoj mají odsouzení k programům zacházení. Každá odpověď byla důležitá k dosažení mého cíle. Klíčovou otázkou byla otázka číslo 17, kde jsem zjišťovala, jestli odsouzeným přijdou aktivity programu zacházení efektivní. a otázka číslo 18, kde jsem zkoumala, zda se odsouzení chtějí vrátit po propuštění k páčání trestné činnosti. Postoje odsouzených osob k programům zacházení lze zkoumat v celé šíři dotazníkového šetření. Návrh k vylepšení situace jsem stanovila v zaměření se na

eliminaci negativních vlivů prizonizace, udržování rodinných vztahů a ukotvení pozitivních návyků pro život na svobodě.

Tvoření grafů byla zajímavá zkušenost, při které jsem dostala poznatky odsouzených osob k programům zacházení. Bakalářská práce mě obohatila o nové teoretické poznatky k výkonu trestu a k programům zacházení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1.vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8 .

ČERNÍNOVÁ, V . *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. 1 .vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0 .

FISCHER, S . *Etopedie v penitenciární praxi*. 1 .vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E . Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. ISBN 80-7044-772-9 .

HÁLA, J . *Teorie a praxe vězeňství II., Optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. 1 .vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999. ISBN 80-7040-376-4 .

HANUŠ, B . *Primární základy penologie*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola J.A . Komenského, 2005. ISBN 978-80-86723-14-3 .

JŮZL, M . *Penitenciaristika jako věda žalární*. 1 .vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7 .

SOCHŮREK, J . *Kapitoly z penologie III. díl, Negativní jevy ve vězení*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-205-0 .

SOCHŮREK, J . *Kapitoly z penologie II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňenými*. 1 .vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3 .

VETEŠKA, J . a S . FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etologie, andragogické intervence a resocializace*. 1 .vyd. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-0731-5 .

Seznam použitých internetových zdrojů

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Edukační rekvalifikační program pro pachatele dopravních nehod – PARDON* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/edukacne-rekvalifikacni-program-pro-pachatele-dopravnich-nehod-pardon>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. © [cit. 2023-03-03]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Program „3Z“* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotice/sekce/program-3z>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Terapeutický program TP 21 Junior* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/terapeuticky-program-tp-21-junior>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vazební věznice a ÚpVZD Praha Pankrác, Základní informace* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/zakladni-informace>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Výstupné oddělení ve věznici* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z : <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-horni-slavkov/sekce/vystupni-oddeleni-ve-veznici>

Zákon č . 40/2009 Sb. ze dne 8 . ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 2009, částka 11. ISSN 1211-1244. Dostupné z : <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

SEZNAM ZKRATEK

SARPO – souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzeným

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

3Z – Zastav se, Zamysli se, Změň se

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1 : Závěrečná zpráva o zařazení do Programu 3Z z roku 2016.....	38
---	----

Seznam grafů

Graf 1 : Kolik je Vám let?.....	43
Graf 2 : Jaký je Váš rodinný vztah?.....	44
Graf 3 : Jaké je Vaše nejvýše dosažené/dokončené vzdělání?.....	44
Graf 4 : Za jaký trestný čin jste odsouzen?.....	45
Graf 5 : Jaká je délka Vašeho trestu (měsíce,roky)?.....	47
Graf 6 : Ztotožnil jste se se svým trestem a odsouzením (souhlasíte se svým trestem)?.....	48
Graf 7 : Jste v kontaktu se svojí rodinou či přáteli?.....	49
Graf 8 : Dostal jste informace k tomu, k čemu program zacházení slouží?.....	50
Graf 9 : Berete plnění programu zacházení jako vystoupení z Vaší komfortní zóny?.....	51
Graf 10: Je pro Vás atmosféra ve věznici příznivá pro Váš rozvoj?.....	52
Graf 11: Jaká je kvalita realizace programu zacházení?.....	52
Graf 12: Podle čeho jste si vybíral aktivity programu zacházení?	53
Graf 13: Jaké jsou Vaše oblíbené aktivity programu zacházení?.....	54

Graf 14: Jaké jsou Vaše nejméně oblíbené aktivity programu zacházení?.....	55
Graf 15: Napište nápady na aktivity, které by mohly být pro Vás nebo pro ostatní odsouzené přínosné.....	55
Graf 16: Přejde Vám nabídka aktivit programu zacházení dostačující?.....	56
Graf 17: Přijdou Vám aktivity programu zacházení efektivní?.....	57
Graf 18: Myslíte si, že po absolvování programu zacházení se po propuštění vrátíte k trestné činnosti?.....	58
Graf 19: Nastala u Vás změna od začátku působení programu zacházení? Pokud ano, jakou největší změnu pozorujete?.....	59
Graf 20: Svěřil jste se někomu během působení programu zacházení?.....	60
Graf 21: Budete vyhledávat aktivity podobné programu zacházení i po propuštění?.....	61

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

Příloha A – Dotazník

Dotazník pro odsouzené muže

Dobrý den,

Jsem studentkou třetího ročníku bakalářské formy studia Univerzity Jana Amose Komenského v Praze. Vzdělávám se v oboru Resocializační a penitenciární pedagogiky a ráda bych Vás poprosila o vyplnění dotazníku, který je zcela anonymní, a jeho odpovědi nebudou nikde veřejně publikovány. Dotazník bude použit, jako poklad k praktické části mé bakalářské práce na téma Programy zacházení s odsouzenými. Každá odpověď je důležitá pro řešení dané problematiky.

Odpovězte prosím na následujících 21 otázek. U většiny z nich jsou uvedeny možnosti odpovědí, označte tu, která nejlépe vyjadřuje Váš názor. U otevřených otázek Vás poprosím o sepsání Vašeho názoru. Dotazník není časově limitovaný. Pokud se rozhodnete u otevřených otázek pro jinou odpověď, než jste zvolili, okénko přeškrtněte a označte odpověď vyhovující.

Děkuji za Váš čas.

1. Kolik je Vám let?

2. Jaký je Váš rodinný vztah?

- Ženatý
- Svobodný
- Partnerský vztah bez uzavření sňatku

3. Jaké je Vaše nejvýše dosažené/dokončené vzdělání?

- Základní
- Střední s výučním listem
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

4. Za jaký trestný čin jste odsouzen?

5. Jaká je délka Vašeho trestu (měsíce, roky)?

6. Ztotožnil jste se se svým trestem a odsouzením (souhlasíte se svým trestem)?

- Ano
- Ne

7. Jste v kontaktu se svojí rodinou či přáteli?

- Ano
- Ne
- Občas

8. Dostal jste informace k tomu, k čemu program zacházení slouží?

Ano

Ne

9. Berete plnění programu zacházení jako vystoupení z Vaší komfortní zóny?

Ano

Ne

10. Je pro Vás atmosféra ve věznici příznivá pro Váš rozvoj?

Ano

Spíše ano

Ne

Spíše ne

11. Jaká je kvalita realizace programu zacházení?

Dobrá

Velmi dobrá

Přiměřená

Špatná

Velmi špatná

12. Podle čeho jste si vybíral aktivity programu zacházení?

13. Jaké jsou Vaše oblíbené aktivity programu zacházení?

- Pracovní
- Zájmové
- Speciálně-výchovné
- Vzdělávací
- Utváření vnějších vztahů

14. Jaké jsou Vaše nejméně oblíbené aktivity programu zacházení?

15. Napište nápady na aktivity, které by mohly být pro Vás nebo pro ostatní odsouzené přínosné.

16. Přijde Vám nabídka aktivit programu zacházení dostačující?

- Ano
- Ne

17. Přijdou Vám aktivity programu zacházení efektivní?

- Ano
- Nejspíš ano
- Ne
- Nejspíš ne

18. Myslíte si, že po absolvování programu zacházení se po propuštění vrátíte k trestné činnosti?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Rozhodně ne
- Spíše ne

19. Nastala u Vás změna od začátku působení programu zacházení? Pokud ano, jakou největší změnu pozorujete?

20. Svěřil jste se někomu během působení programu zacházení?

- Ano
- Ne
- Nikdy se nikomu nesvěřím
- Chci se svěřit v nejbližší době

21. Budete vyhledávat aktivity podobné programu zacházení i po propuštění?

- Ano
- Nejspíš ano
- Ne
- Nejspíš ne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michaela Svobodová

Obor: Resocializační a penitenciární pedagogika

Forma studia: prezenční

Název práce: Programy zacházení s odsouzenými

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 57

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D .